

A. Krentowaldi nim.
Eesti NSV Riiklik
Kirjastuskoja

6
MAM
BER
6

ROMAAN

No

1

Theodor Tallmeister,
Tallinna Pühavaimu kiriku õpetaja, kelle hoolet
ja kaasabil muretses kogudus enesele umbes
30000 kroonilise kõige suurema orelit Eestis.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG.”
TALLINN, 1930. A. IX. AASTAKÄIK.

Mõistatus

Nr. 1 (187).

Seadnud Em. Gutmann.

	ni	ti			ta	ma	
	mu	jõed	küll	e	geks	mi	
sa	vai	ma	ees	ja	keel	hau	kõr
sur	sind	maa	nud	kii	nu	ma	kal
	i	sind	sur	sur	ma	teid	
liks	ma	leh	ma	la	ta	liks	hau
kav	sev	ra	ni	veel	ma	du	da
	mu	nil	ees	mu	pi	ta	
	ti	õit			lkoi	da	

Misugune L. Koidula laulu salm on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnaku abil.

Lahendus ilmub „Romaan“ Nr. 4(190) 1930. aastal.

Tehnilistel põhjustel ilmub „Romaani“ mõistatuse lahendus järgmises numbris.

„Romaani talitus.“

Soovitage „Romaani“ ka oma sõpradele ja tuttavatele!

Täiendage oma raamatukogu köidetud „Romaani“ aastakäikudega:

Aastakäik	1922	ilu- ja prolnahkkõites	7.—
„	1923	„ „ „	9.—
„	1924	„ „ „	9.50
„	1925	„ „ „	9.50
„	1926	1927 ja 1928 a. „	9.50

Kõitmata 2.—kr. odavam. Saada kõigist suurrematest rmtkpl. ja talitusest, **Müürivahe tän. 16, telefon (2)12-53.**

„ROMAAN“

avaldab ka 1930. aastal rohkem valikus **ainult häid ja meeldivaid** romaane, jutustusi, novelle, luulet ja ilusaid pilte.

Tellimishinnad:

1/1	aastas (24 nr. nr.)	Kr. 7.50
1/2	„ (12 nr. nr.)	„ 4.00
1/4	„ (6 nr. nr.)	„ 2.25
2	kuud (4 nr. nr.)	„ 1.60
1	kuu (2 nr. nr.)	„ —.80
Üksiknumber		„ —.40

„Romaani“ talitus

TALLINN, Müürivahe, 16

Tel. (2)12-53.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: H. Courths Mahler: Sa oled mu südame suvi. — Gerd Harmsdorff: Merimehe kättemaks. — Ludvig Hirschfeldt: Pikendatud daam. — Lydia Seifulina: Kiri. — Jakob Liiv: Jaht. — Kälman Mikszáth: Lahing. — Toon Ruygrok: Tühjad taskud. — P. Grünfeldt: Head uut aastat — Oleg Berting: Vari sügvikust. — Tött ja nalja.

Nr. 1 (187)

Jaanuar 1930

IX. aastakäik.

Sa oled mu südame suvi...

Saksa kirjaniku **H. Courths-Mahler'i** romaan.

Möödunud oli karneval Nizzas. Tänavad olid puhastatud kirjast konfetist; algama pidid lillepeod. Juba karnevali ajal oli neist mõnda peetud, teatud määral kui eelkäijat. kuid nad polnud justhästi õnnestunud, sest nad olid olnud ilma täiesti õitsma lõõnud lõunamaalise lilleluta.

Punase riidega vooderdatud ja keset kortsoteed seisvale triibüünile oli aset võtnud rõõmsas ärevuses viibib rahvahulk. Daamid peaaegu kõik olid riietatud uusimatesse kevadtualettidesse ja paistsid nendes nagu enam või vähem ilusad inelibleid. Härradki eelistasid heledamat riietust, et värvirõõmsas pildis mitte varju jääda. Igal pool nähti lilledega täidetud korve, milleta lillepidu Nizzas pole mõeldavgi.

Viimaks kõlasid Jardin Public'i poolt, sealt, kus Jeténi kasino klaaspaviljon meresse ulatab, muusikakoori helid, mis lilledega ilustatud vankritele juhiks on. Kirjeldamatu, meelikõdistav ilus oli vaade ehitatud vankritele, mis pikkamisi üksteise kanul edasi liikusid.

Ühe suursugusema hotelli balkonil seisis sale, noor daam, riietatud lihtsasse valgesse kleiti, tugitooli taga, millesse valgete juustega vana daam, kel väsinud, kahvatu nägu, oli istet võtnud.

„Kui ilus — kui imeilus!“ hüüdis noor

daam vaimustatult ja vahtis võlutult alla värviküllasele rongile.

Vanaldaam vaatas osavõtmatuil, tarretuil silmil alla.

„On see nii ilus, preili Hardy?“ küsis ta kähiseva häälega. „Mina ei tea enam, kas see ilus on. Olen seda juba tihti näinud. Iga aasta ikka samasugune. Olen sest vaatamisest väsinud nagu elustki.“

Kaastundlikult vaatasid noore preili sügavsinised silmad alla vanale daamile.

„Oh, kui kahju on mul teist, proua krahvinna, et te seda ilu enam ei tunne. Minule mõjub see nagu suurepärase ime.“

„Õnn teile. Annaksin kõik oma rikkuse teie maitsmisrõõmsa vastuvõtuvõimaluse eest, teie nooruse eest. Vahetaksin viibimata teiega osad.“

Hardy von Roseni kehast käis soojust päikesest hoolimata kerge värin läbi. Eikuigi ta oli ainult selle rikka suurtsuguse daami vaene seltsineiu, temaga vahetada ei tahtnud ta ometi mingisuguse hinna eest. Ta tõmbas sügavasti hinge. Särades lendasid ta ilusad silmad jälle alla ehitatud vankritele, elurõõmsale, hõiskavale rahvahulgale.

Autod ja kalliste hobustega rakendatud tõllad otse uppusid lilleküllusesse. Härrad ja daamid neis vankrites võtsid rõõmsast lillelahingust istes või seistes osa. Nad vis-

kasid lõhnavaid tervitusi rahva hulka ja püüdsid selliseid ka kinni. Ja mõnigi tulipilk, mõnigi võluv naeratus lendas lilledele vahel siia ning sinna.

Ühes eriti toredasti ehitud vankris, mille dekoratsioon seisis maitsekalt korraldatud aartsissides ja sinililledes, istusid kaks härrat, väga õilsa, aristokraatilise välimusega, arvata kakskümmend viis või kolmkümmend aastat vanad. Mõlemail olid habemeta näod, mille jooni habe polnud varjamas. Need olid kaks tugevat meest, väga päivitunud nägudega, millele nii mõnigi naiseseilm meelsasti jäi peatuma.

Härrade priske, rõõmus olek ei ilmutanud vähematki väsimust ega ükskõiksust. Otse poisikeseliku agarusega võtsid nad rõõmsast lillelahingust elavalt osa.

Ja nüüd nägi üks neist härradest üleval balkonil võluvast Hardy von Rosenist, kelle armas nägu ise nagu roos õitses ja kelle sügavsinised silmad nagu õnne otsides alla rõõmsale tegevusele vaatasid. Samal hetkel vaatasid mõlemad silmapaarid üksteisse ja jäid hetkeks nagu võlutult peatuma.

Hele välgatus noore mehe näol ilmutas ta rõõmu veetleva nähtuse üle. Siis kahmas ta oma kõrvale lillekorvi. Ta keha sirgus, ja osavasti sihituna lendas üks roosikimp üle vana daami pea noore neiu rinnale. Hardy kahmas nagu unenäos selle järele ja ei suutnud oma pilku kõrvale pöörda noore mehe pilgust, kuigi ise selle all punastas. Masinlikult pistis ta visatud roosid oma vöö vahele; ta tegi seda nagu mingisuguse maagilise võimu sunnil.

Ja heledasti löid mehesilmad loitma. Ta kummardas ja tänas selle poolehoiuavalduse eest aupaklikult. Ja ta pilgud ei lahkuud neiuult enne, kui ta saatja teda hüüdis ja ta tähelepanu üle tänava mingisuguse teise asja peale juhtis.

Peaaegu vastu tahtmist pööras ta hetkeks pead. Aga kohe jälle pöörsid ta silmad tagasi ilusale magusale neiapildile balkonil. Veel kord kahmas ta korvi, surus tihedalt roosikimbu oma huultele ja viskas selle siis jälle noorele daamile.

Hardy von Rosen püüdis sellegi kinni ja punastas veel enam. Ta käsi värises tasakesi ja ta sügavsinised silmad paistsid ärevuses peaaegu mustana. Nende kahe noore inimese näol seisis ilme, mis teatas, et selle tunni tüürrike lõbu aset andis saatusraskele tõsidusele.

Aga kirev askeldus seal all ei tahtnud mingisugust tõsidust tunnustada. Ka mõned teised härrad olid noort veetlevat daami

üleval balkoni märganud. Hulk lillekimpe lendas üles, autervituseks ta noorusele ja ilule. Hardy märkas seda vaevalt. Ta ei pannud kõiki neid vaimustatud tervitusi täheleegi. Ta käesoli selle noore võõra teine lilletervitus, mida ta oma huultega puudutanud, ja ta noor siidapöksus esimese lillekimbu all, mis ta vööel kandis. Ta silmad järgisid teda, võlutud tema pilgust, mis temast ei lahkunud.

* „See on unelm — magus õieunelm — midagi, mida ma iial enam näha ei saa ja mis näertsib nagu need õied — sest et ta on ilus ja kaduv nagu nemadki,“ mõtles ta ja ohkas sügavasti.

Nüüd oli tema vanker juba kaugel, ta ei võinud tema nägu enam näha. Aga mees tervitas teda ikka veel ja tema noogutas tasakesi pead. Kaks inimest tervitasid üksteist nii, kaks inimest, kelle saatuseniidid selle lühikese kohtlemise läbi nii üksteisega põimuvad, et neid enam keegi ei võinud üksteisest lahutada.

„Nüüd möödus minust õnn — ja ma ei saa teda peatada,“ mõtles Hardy nagu unenäos.

Lilletervitused, mis üles ilusa neiu poole lendasid, rohkenesid ikka veel.

Nüüd tegi vana daam tõrjuva liigutuse.

„Näib, nagu tahetakse mind siin matta lilledega, mis teie iludusele määratud, preili Hardy. Olen enese arvates see lilletoreduses nagu disonants. Aga ometi on see alati sama — narrimäng, millest mulle juba küllalt on,“ ütles ta ja tõusis.

Unelmist üles heitudes, ulatas Hardy temale käevangu:

„Ma saadan teid tuppa, proua krahvinna.“

„Ei, ei,“ jääge rahulikult seniks siia, kui see teile meeldib. Võimalik, et te seda iial enam ei näe. Mina heidanseni pisut pikali, sest ma hakkan jälle valu tundma.“

„Siis jään ma teie juure ja teen teile mühisid — need on teile alati kergendust toonud.“

„Tarvitsete vaid kutsuda tüdruk. Tema võib mulle teha mühisid. Tema on selliseid lillepidusid juba tihti näinud. On minuga vähemalt kakskümmend korda Nizzas olnud. Teie peate seda nähtust lõpuni nautima.“

„Teie olete väga lahke, proua krahvinna,“ ütles Hardy ja aitas vana daami õrnalt tuppa.

„Pean teile teie elu vana, tusase, haige proua juures ometi kantavaks tegema, muidu panete plehku. Ja ma ei taha enam, et peaksin mõne uue seltsineuga hakkama harjuma.“

Hardy suudles krahvinna Herderni kätt.

Õnnerikast uut aastat

soovime kõigile meie lugejaile, kaastöölisile, sõbruite ja poolehoidjaile, meie esindajaile, tellimiste vastuvõtjaile, üksiknumbri müüjaile ning knulutajaile.

„Romaani“ toimetus ja talitus,
Kirjastus- ja reklaambüroo O.-Ü. „ARENG“ juhatus.

„Mul on teie juures ju ometi nii hea, proua krahvinna.“

Väsinult naeratades vajas see tugitoolile.

„Teie olete väga vähenõudlik, armas leps. Nüüd helistage mu toaneitsile, ja minge siis jälle balkonile.“

Hardy helistas ja ootas, kuni toatidruk ta perenaise oma hoolele võttis. Siis läks ta balkonile tagasi.

Ta silmad jälgisid nüüdki kirjut askeldust seal all sooja huviga. Aga ta süda polnud enam seal juures. See lendas järele võõrale mehele, kelle lillekimpu ta kandis vöö vahel.

All möödusid kõige toredamini ehitud vankrid. Praegu möödus ühe tuntud vene vürstinna vanker; seda vürstinnat tunti ta eriliste tujude poolest. Ta istus helesiniste levkoide vahel sellises kleidis ja kübaras, mis värvidelt täpselt sinna sobisid. Isegi ta vankri rattad olid nende lilledega nii tiheldalt põimitud, et neid näha ei olnud.

Sellele vankrile järgnes ühe itaalia printsi vanker, mis oli ehitud liiliatega. Järgnes tuntud näitlejanna, kelle iludus laval samuti mõjus kui ta kunst. Tema vauker oli ehitud roosade nelkidega. Järgmises vankris, mis margueriididest tehtud lehtlat kujutas, istusid kaks noort aristokraatinnat Viinist ja nendele järgnes pikk, silmanähtavalt valgetest levkoidest ja mimoosadest ehitud auto, mis kuulus kellegile rikkale rahamehele.

Oli ka vankreid, mis lilledest olid kujutatud mitmekesisteks fantastilisteks asjadeks, näiteks templiks, paadiks, korviks jne. Ka vimplitega ehitud lillelaev, milles hulk poisikesi ja tütarlapsi asus, tuli nähtavale.

Ja siis lendas üleval õhus veel aeroplaan, kust pidulikult rõõmsale rahvahulgale lillesid alla pilluti.

Kõik need meeliuimastavad pildid ei suutnud Hardy hingest välja tõrjuda noore mehe kuju, kelle lillesid ta kandis. Ikka jälle küsis ta eneselt, miks see mees temale sellise mõju avaldanud ja mispärast ta muu peale ei suutnud mõelda kui vaid tema peale. Mis see ometi oli?

„Armastus esimesel pilgul?“ küsis ta ja punastas ise selle juures.

Ta oli sellisest armastusest küll juba kuulnud, aga alati selles kahelnud, et sellist armastust olemas on. Ja nüüdki ei tahtnud ta seda tunnistada, kuigi ta süda valusmängus, igatsevas piinas põksus. Ja esimest korda oma elus oli ta kurb, et ta ei kuulunud nende õnnelikkude hulka, kes muretumalt elu kõrgusel rändavad.

Tema oli ühe olvitseri laps, kes temale muud polnud järele jätnud kui hea nime ja uhke, vapra südame, mis kõigest meeleephusest hoolinata eluvõitluses vahvasti võitles.

Ja see võitlus oli tal juba tihti küllalt raske olnud. Ta pidi kaugel seisma neist inimestest, kes istuvad elu kaetud laua ääres. See võõras noormees lilledega ilustatud vankris kuulus vististi nende õnnelikkude hulka, kelle juures rahal tähtsamat osa polnud. Ta nägi välja nii suursugune, nagu seda näevad inimesed, kellele elumured võõrad on.

Hardy ohkas tasakesi. Vististi oli parem, kui ta selle mehe unustas. Aga selle mõtte juures raputas ta pead.

„Lilleunelm oli see — ainult lilleunelm,“ ütles ta, „aga iial ei suuda ma seda unustada!“

— — —

Järgmisel päeval jalutas krahvinna Herdern oma seltsimeiu käevarele toetudes hotellile kuuluval terrassil, mis merepool küljel seisis. Kui daamid olid jõudnud eelmise terrassini juure, läbistas Hardy von Rosenit kerge värin. Seal istus ühe laua ees see võõras noor härra, kellele ta eilsest saadik vahetpidamata oli pidanud mõtlema, ja tema vastas ta saatja. Viimane istus seljaga Hardy poole, aga lilleviskaja nägu oli otsekohe tema poole pöördud.

Nooremehe silmad löid nagu palavas rõõmus loitma. Ja nende teras tungis stigavale Hardy südamesse, kuna järsk puna ta põskedesse tõusis. Kui võõras mees seda märkas, särasid ta silmad veel heledamini, aga ta pööras oma pilgu diskreetlelt kõrvale, et neiu mitte teha kohmetuks. Krahvinna

pööras härrade platsilt paremale poole ja tüütris vaba laua juure nende lähedal.

Noormees kummardas oma saatja poole.

„Seal on minu ilus tundmatu, Norbert, kelle pärast ma sind palusin minu seltsis siia hotelli asuda. Kui sa pisut kõrvale vaatad, võid teda näha. Kas ta pole veetlev olevus?“

Norberti nimeline pööras diskreetselt. Ta pilk lendas uurivalt üle noore daami ja naeratus lehvis üle ta sümpaatliku näo, kust silmad rõõmsasti sihikindlalt välja vaatasid.

„See ongi siis see ingel, kelle kiitust sa mulle juba eilsest saadik nii luulelikult laulad? Noh — sul on hea maitse, Günter. See noor daam on tõesti veetlev. Tahan katsuda seda fakti jaheda objektiivsusega konstateerida, et ka mina oma südant temale ei kaotaks.“

„Katsu sa!“ hüüdis Günter.

Norbert naeris.

„Sa ütlesid sellepärast mulle sõpruse üles. Oled sa siis tõesti nii ruttu ja kõige mõistuse kiuste sellesse täitsa võõrasse nooresse daamisse armunud?“

Günter lükkas kübara otsaesiselt tagasi, nagu oleks tal liig palav.

„Armastus kõrvaldab teatavasti kõik mõistuse. Tean ainult, et mind selle veetleva olevuse nägemine sügavast südamest on tabanud ja et ma eilsest saadik enam selgesti ei jaksa mõtelda.“

„Ja jah — sind on nagu palavik haaranud. Ja minu vedasid ta armutult siia hotelli ainult sellepärast, et tahtsid selle ingli lähedale saada.“

„Sa pead aga möönma, Norbert, et selline hulk iludust ja armsust kõik vabandab.“

„Noh, ütleme palju,“ vastas Norbert von Halldorf naeratades. „Aga, avalikult öelda, mulle meeldiks ta veel enam, kui ta silmad ei vaataks nii tõsiselt, peaaegu kurvalt.“

„Tean, sina armastad rõõmsaid, naervaid naisi, kelle temperament sinuga sammu peab. Aga just need tõsised, kurvad silmad, mis veetlevale näole annavad midagi magusat, abitud, on mind kõige esimesena kütkestanud. Ja ma pean niipea kui võimalik kuulma, kes ta on, ja pean katsuma temaga tutvuda. Kas sa arvad, et see vana daam on ta ema?“

„Selleks näib ta olevat liig vana, ennem võiks ta olla tema vanaema. Mina ei taha sulle nõu anda mitte nende tutvust otsida. Sest poleks kasu. Armunud ei kuule kellegi nõu. Sellepärast tulin sinuga heatahtlikult siia, pealegi et siin igalpool ilus on. Kui ma aga oleksin aimanud, et sa siin Nizzas

nii ruttu oma südame kaotad, vaevalt et Aafrika metsmailt siia tsiviliseeritud maale jõuame, siis poleks ma arvatavasti mitte siia tulekut pooldanud. Oleksime võinud ju ka mõnes teises kohas siin idüllisel merekaldal peatuda. Üleminek metsikusest, mida kaks aastat läbistasime, siin valitsevale ülkultuurile tuli nii kui nii pisut vahenditult. Kui me eile kirjus lillelahingus kolasime, pidin ma kafritele ja teistele neegrisinguharudele mõtlema, kes viimasel ajal meie läbikäimise ringkonnas seisid. Usun, ma avaldasin oma tundeid ainult nende keeles.“

Günter naeris.

„Tõesti, ma kuulsin sind mitu korda midagi arusaamatut rahuhulgale hüüdvat.“

Ka Norbert von Halldorf naeris.

„Näed nüüd. Pean esiti veel õppima tsiviliseerituna esinema. Aga nagu öeldud, see oleks võinud ka mujal kui Nizzas sündida.“

Günter kehitas õlgu.

„Saatus, vennas, millega peab leppima. Ja praegusel hetkel olen ma nii meeletult õmelik, et võin seal seda ilusat neiu nägu näha, et ma kusagil mujal maailmas ei tahaks olla.“

„Sa räägid nii kindlasti, et see daam neiu on. Kas ei või ta ka abielus olla?“

Energiliselt raputas Günter pead.

„Panen käe tulle, et ta abielus ei ole. Kui sa näeksid, kuidas ta nagu värvi vahetab, kui minu pilk tema pilku kohtleb!“

„Nii oled sa siis, nagu mulle näib, temasse lootusetult armunud.“

„Lootusetult? Ma pole üldse veel selgusele jõudnud, mida ma pean lootina ja soovima. Tean ainult, et olen meeletult õnnelik.“

„Siis jää selleks nii kaua kui võimalik, vennas; seda soovin ma sulle südamest.“

Umber tund aega jäid daamid laua äärde istuma. Ümberringi olid vaheajal kõik platsid ära võetud ja kõike seda juttu ning naeru saatis muusika paviljonist. Keegi ei kuulnud täpselt seda muusikat, aga vahetevahel ümistati mõnda tuttavat viisi kaasa või löödi selle juure jalaga vargselt takti.

Härrad olid muidugi oma kohale jäänud. Günter pööras oma silmi vaevalt Hardy von Rosenilt, ja Norbert von Halldorf silmitses oma ümbrust, inimeste kohta vahetevahel vaimukaid, üleannetuid märkusi tehes, mis ka Günteri kaasa kiskusid. Aga kui daamid hotelli tagasi läksid, läks neile Günter silmänäolt järele.

Hotelli vestibüülis küsis ta, niipea kui daamid lifti olid astunud, uksehoidjalt nende nime järele. See vastas kohe. Daamid olla

sakslased; vanem krahvinna Herdern ja noorem tema seltsineiu, kelle nime ta ei teadvat.

Günter jäi seda kuuldes pisut kohmetuks. Ohates läks ta sõbra juure tagasi, kes teda juba ootas.

„Noh?“ küsis see.

Günter istus toolile ja teatas, mis ta uksehoidjalt kuulnud.

„Seltsineiuks ei oleks ma teda mitte pidanud,“ ütles ta. „Tema avaldab ju täitsa suursugust ja daamlikku muljet.“

Norbert von Halldorf kehitas õlgu.

„Leidub küllalt suurtsugu daame, keda häda sunnib sellist teenistust võtma. Igatähes on sinu ilus tundmatu vaene neiu. Ja sellepärast, armas Günter, pead sa ta unustama, enne kui see hilja on. Paremsõbrime siit ära. Selline väljavaateta kalduvus toob sulle ainult piina. Väest naist ei või sa enesele võtta, sest et sul enesegi vähe varandust on.“

„Seda tean ma isegi, Norbert.“

„Nii siis. Teisel ausal viisil ei või sa selle noorele daamile läheneda. Selleks oled sa liig aus, ja see neiu ei näi olevat selline, kes võiks anduda mööduvale flirdile.“

„Mis sa mõtled, Norbert; selleks on ta mulle liig kõrgel. Sul on õigus, inimene nagu mina, kel peaaegu suurt midagi ei ole peale krahvi nime ja lootuse, et ta, kui sina teda enam kaastöölisena ja reisitsilisena ei vaja, mõne ülikooli juures eradotsendina võib töötama hakata, ei tohi muidugi mitte sellega arvestada, et võib naise võtta, kuigi ta oma doktori summa cum laude on teinud. Nii siis: hambad kokku ja selle ilusa lapse pilt südamest välja! Muidugi oleks kõige mõistlikum ära reisisida. Aga ei — nii mõistlik ma praegu veel ei ole. Pean enne veel harjuma mõttega, et see neiu minule ei eksisteeri. Pealegi olen ma ometi mees, kes ennast oskab ohjeldada. Minu pärast ei tarvitse me oma siinset peatust veel mitte katkestada.“

„Mina arvan seda ometi paremaks, Günter.“

Aga krahv Günter raputas pead ja ta silmad lendasid põleval ihnel hotelli poole.

Nad tõusid ja läksid laia, merekaldale viivat promenaadi mööda edasi. Mõned vastutulevad supelvõõrad teretasid neid ja teised küsisid siis neilt, kes need härrad on.

„Kaks tuntud Aafrika-uurijat, kes praegu pikalt teekonnalt tagasi tulnud.“

Rohkem ei teadnud neist keegi. Aga nende huvitavad kujud torkasid tildiselt silma. Ja

eriti noored daamid vaatasid neile meelsasti järele.

Halldorfile meeldis see enam-vähem, aga krahv Günteril polnud naiste jaoks enam silmi. Tema mõtted viibisid vahetpidamata Hardy von Roseni juures, ja südames oli ta kurb nende vahel haigutava kuristiku üle. Tõsiselt uskus ta, et selle naisega õnnelikuks võib saada, kuigi ta temaga veel ainust sõna polnud vahetanud.

Lõunalaua nägi ta Hardy krahvinna Herderni kõrval jälle. Mõödudes kuulis ta teda mõnda sõnagi rääkivat, ja neiu pehme hää avaldas temale uut võlu. Ometi hoidus ta võimalikult palju temale vaatamast; niipea kui oli koha võtnud.

Aga mõnikord puutusid nende pilgud ometi kokku, ja kui see oligi vaid lühike moment, ometi on sellised momendid saatuses tihti otsustavad.

Siis pidi aga lahkumine rutem tulema kui ta oodanud. Kui ta järgneval päeval väljast hotelli tagasi tuli, nägi ta parajasti krahvinna Herderni ilusa seltsineiu toetusel autosse astuvat ja temaga teele sõitvat.

Krahv Günter vaatas nagu uurivalt Hardy magusale näole. Ja täna ei põiganud neiu pilk tema eest mitte pelglikult kõrvale. Suuril silmil vaatas neiu temale, nagu tahaks ta tema nagu igavesti alles hoida. Ja nende ilusate, puhaste neiusilmade ilme erutas teda väga. Ta ei osanud mõistatada, mis ses pilgus peitus.

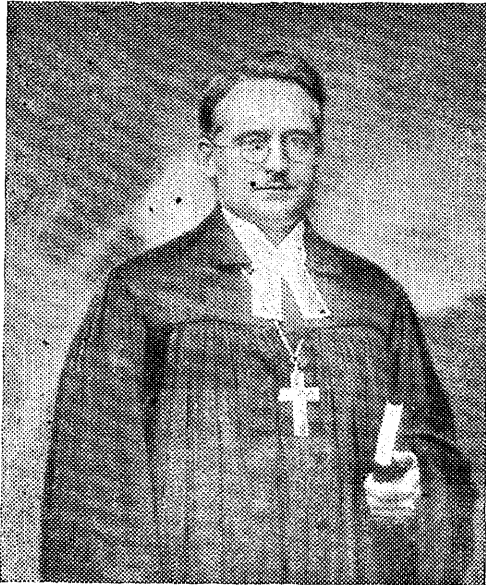
Vähem aimdus ei teatanud temale, et ta neiu täna siin pidi viimast korda nägema. Alles kui auto oli läinud ja pilgud pidid lahkuma, astus uksehoidja tema juure.

„Proua krahvinna Herdern reisis oma seltsineiuaga praegu ära. Proua krahvinna ei olnud viimastel päevadel enam täitsa terve. Ta sõidab Berliini tagasi, kus ta ennast tahab lasta opereerida. Seda jutustas mulle krahvinna teener.“

Tuksatus käis Günterist läbi. Nüüd akki teadis ta, mis oli Hardy silmis peitunud, kui ta temale oli tõsiselt otsa vaadanud. See oli olnud lahkumispilk. See tegi ta südamele otse kehalist valu.

Ta tänas ja lahkus. Tal oli, nagu oleks ta särava päikse käest sattunud tumedasse varju. Hulk aega rändas ta mererannas sihitumalt. Ta ei võinud sel hetkel sõbra kohelda, ei võinud rääkida sellest, mis ta hinges möllas. Ta tahtis seda kanget, vägevast tunnet metsa filosoferida, aga see polnud nii kerge kui ta arvas. Süda haaras sellest kinni, mida mõistus tahtis unustada.

Kui ta tund aega hiljem Norbertiga

Theodor Tailmeisier,

Tallinna Pühavaimu kiriku õpetaja, kelle hooletel ja kaasabil muretses kogudus enesele umbes 30000 kroonilise kõige suurema oreli Eestis.

kokku sai, ütles ta pisut kähiseva häälega, aga rahulikult:

„Nüüd ei tarvitse sa enam minu pärast mures olla, minu ilus tundmatu on tunni aja eest krahvinna Helderniga Saksamaale tagasi reisinud. Tema jääb mulle igavesti tundmatuks, sest vististi ei saa ma teda enam näha. Aga unustada ma teda niipea ei jõua.“

Hohenecki lossis elas juba kaua aastaid üksikult sellekordne Hohenecki krahvkonna omanik krahv Herbert Nordau. Tema oli jäänud vanaks poisiks, uskudes, et teda ükski neiu ei või armastada. Õrnas lapseeas oli keegi hooletu hoidjanna ta kukkuda lasknud, ja selle tagajärjel oli ta jäänud vigaseks. Sel põhjusel oli see väga õrnameelne ja peenetundlik inimene oma vanemate varajase surma järel pelglikult kõigest läbikäimisest teistega loobunud.

Hohenecki loss oli juba enam kui sada aastat tagasi krahv Nordaude omanduseks saanud. Päranduseprotsessiga olid seda omale nõudnud küll ka vabahärrad von Rosenid, kes viimasele, testamendita surnud Nordaule olid lähemalt, vähemalt peaaegu sama palju sugulased olnud kui Nordaud, aga kohus oli otsuse annud Nordaude kasuks.

Seitsaadik valitses Nordau ja Rosenite

suguvõsa vahel lepitamata vaen, mida iga isa pojale edasi pärandas.

Krahv Herbert, sügavmeelne ja mõtisklev mees, oli ühel päeval endise kohtuasja uuesti läbi vaadanud ja kõigi asju arvesse võttes otsusele jõudnud, et Nordaud ja Rosenid Hoheneckidega ühevõrra sugulased olid ja järelikult ka oleks pidanud pärandust ühevõrra jagama.

See teadvus tegi ta vähe rahutuks. Ta pidi vahetpidamata sellele mõtlema, et Rosenid Nordaude läbi oma pärandusest olid ilma jäänud, vaatamata sellele, millise otsuse kohus teinud. Lõpmatult pidas ta aru, kuidas seda ülekohut jälle saaks heaks teha. Kuna peale tema ainult veel üks krahv Nordau olemas oli, seda ta teadis. See oli onupoeg kolmandast või neljandast põlvest, kadunud kolonel krahv Heinrichi poeg. Kuna krahv Herbertil lapsi ei olnud, siis polnud tema poolt ka ainustki otsejoones pärijat. Pärimiseõigust polnud õieti selgi ainsal veel elaval Nordaul, sest ta põlvenes ühelt kõrvalharult, kes krahv Hoheneckidega ei olnud sugulane olnudki. Sellegipärast oli krahv Herbertil nõu olnud seda viimast Nordaude enese pärijaks määrata.

Protsessi aktide läbivaatamist lõpetades jõudis ta aga otsusele, et kui temagi ei taha uut ülekohut teha, siis ei või ta Roseneid oma testamendis ilma jätta. Nii pidas ta enesega siis pikalt aru, kuidas sündinud ülekohut maailmast saaks kõige paremini kõrvaldada.

Soovides kord neis asjus pikemalt rääkida, laskis ta oma valitseja Karl Heinemanni oma juure kutsuda. See mees seisis juba üle kahekümne aasta tema teenistuses ja oli selle pika aja kestel enam tema sõbraks kui kasutatavaks ametnikuks muutunud.

Kui krahv Herbert Heinemannile kõik oli ära seletanud, jatkas ta:

„Mul on tunne, armas Heinemann, nagu ei oleks see pärandus küllalt hea olnud Nordaudele, sest et ta kohtuotsusest hoolimata ülekohtune varandus oli. Minu perekonnas on vähe õnnelikke inimesi olnud. Minu türgisa sai võidusõidul õnnetu surma, minu vanaisa oli kidur, närviline mees, kes maailmas rahutult ringi uitis. Minu isa oli õnnetu, et ta ainus poeg vigane oli, ja minus on Nordaude ellest suguvõsast järele jäänud vaid hunnik õnnetust. Väljaspool seda pärandust seisvas suguvõsas oli aga alati terveid, õnnelikke inimesi, kuigi nad olid vaesed. Minuga kustub nüüd minu maja süüga koormatud haru. Kui ma nüüd pärandan oma varanduse kõrvalharu viimsele võsule, siis

pärandan ma temale võib olla ka selle päranduse küljes rippuva needuse. Too pärandusest ilmajäänud vabahärra von Rosen olla ennustanud, et Hoheneckis seni mingisugust õnne ei ilmitse, enne kui ülekohtus on lepitatud. Mina tahan nüüd katsuda seda needust kaotada ja õnnistuseks muuta, et õnn ometi siia majja võiks asuda. Siis pole ma ometi üsna ilmaaegu elanud, minu armas Heinemann.“

„Seda pole teie ka ilma sellata, härra krahv. Teie olete nii palju head teinud — teid ei nimetata mitte ilmaaegu kogu ümbruskonnas heategijaks.“

Krahv Herbert tõrjus käega.

„Andsin oma küllusest — see on kõik. Teene see ei ole. Kuulge, armas Heinemann, kuidas ma kavatsen oma testamenti teha, et Nordaude ja Rosenite vahele ometi kord jälle rahu seisukord tekiks, mis võiks kesta igavesti.“

Nüüd luges krahv Herbert valitsejale oma testamendi kava ette, ja kui ta selle lõpetas, siis küsis ta:

„Mis te sellest arvate?“

Valitseja oli aus ja usaldusevääriline mees. Ta noogutas heakskiitvalt peaga.

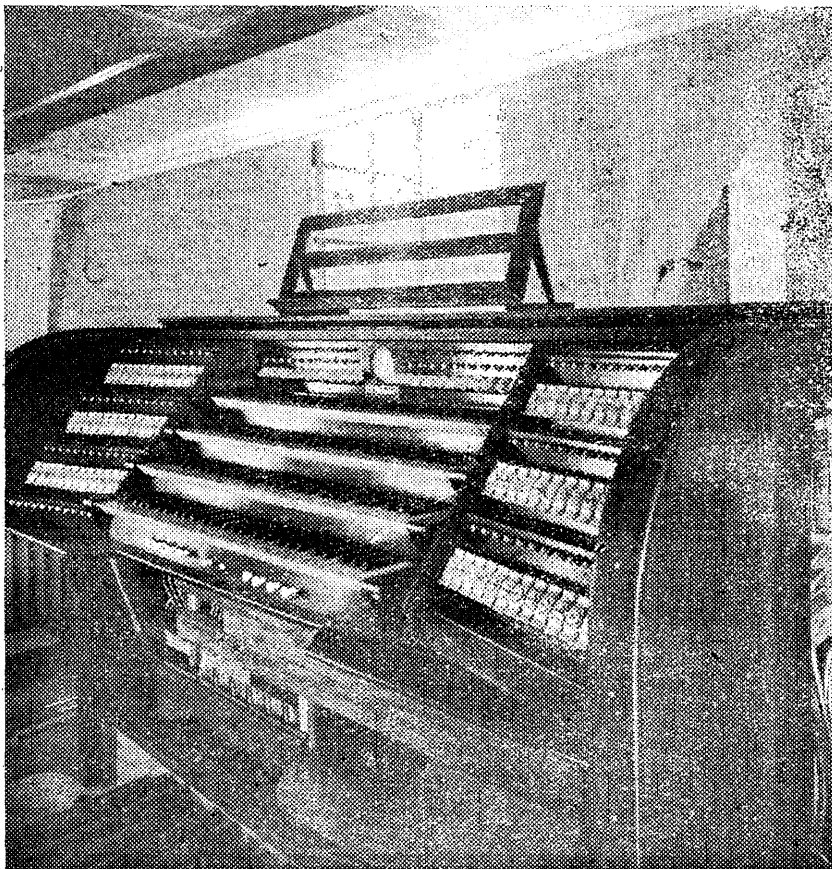
„Leian et olete õieti talitanud härra krahv. Kas mõlemad pärijad nüüd teie korraldusi täidavad või ei, igatahes annab teie testament neile võimaluse kokku leppida ja rahu teha.“

„Loodan, et mu soov täide läheb. Tunnen ennast viimasel ajal väga väsinuna ja viletsana ja ei usugi, et kevade veel üle elan. Sellepärast tuleb minu testamendile kohe seaduslik jõud anda. Kui ma inimesi mitte nii väga ei kardaks, siis kutsuksin võib olla viimase Roseni suguvõsa liikme — ka see on välja surnud kuni viimase

preili von Rosenini, kes minu teada veel alles üsna noor daam on — ja viimase krahv Nordau siia ja katsuksin nende vahel rahu sobitada. Aga ma tunnen, et see ülesanne mul üle jõu käib. Nii tuleb kõik pärast minu surma korraldada. Ja teie, mu armas, vana sõber, valvate selle üle, et minu viimane tahe täidetakse. Kuna teie minu korraldusel pärast minu surma oma elu lõpuni või nii kaua, kuni veel küllalt tugev olete, Hohenecki valitsejaks jääte, siis on teil küllalt võimalust minu pärijatega kokku saada ja minu korraldusele maksvust muretseda, milleks teile volitused annan. Teie aga lubate kõik teha, mis võimalik on.“

Nende sõnadega andis ta valitsejale kätt. See pigistas seda ausa ja sooja käesurumisega.

„Töotan kõik teha, mis mu jõus seisab,

15. detsembril s. a. püüdis Tallinna Pühavaimukirikus uus orel, mille valmistas tuntud orelimeister A. Terkmann. Uus puht pneumaatiline ja vahelduva tuulega töötav orel on suurem kogu Eestis. Täie oreliga mängides võib panna hüüdma kuni 800 vilet. Altariga ühenduses on kajaorel, mis mängitakse 70. meetrilise ja 70 juhelise elektrikaabli kaudu peaorelilt. Orelil on 4 manuaali ja pedaal; sisaldab 70 helisevat registrit, 24 koppelit ja 264 mehaanilist registrit. Orelis sisemuses on üle 4500 vile ja kellademäng, mis koosneb 25 kirikukellast. Tuult annab ligi 3 hobusejõuline elektrimootor ja kajaorelile poole hobusejõuline elektrimootor.

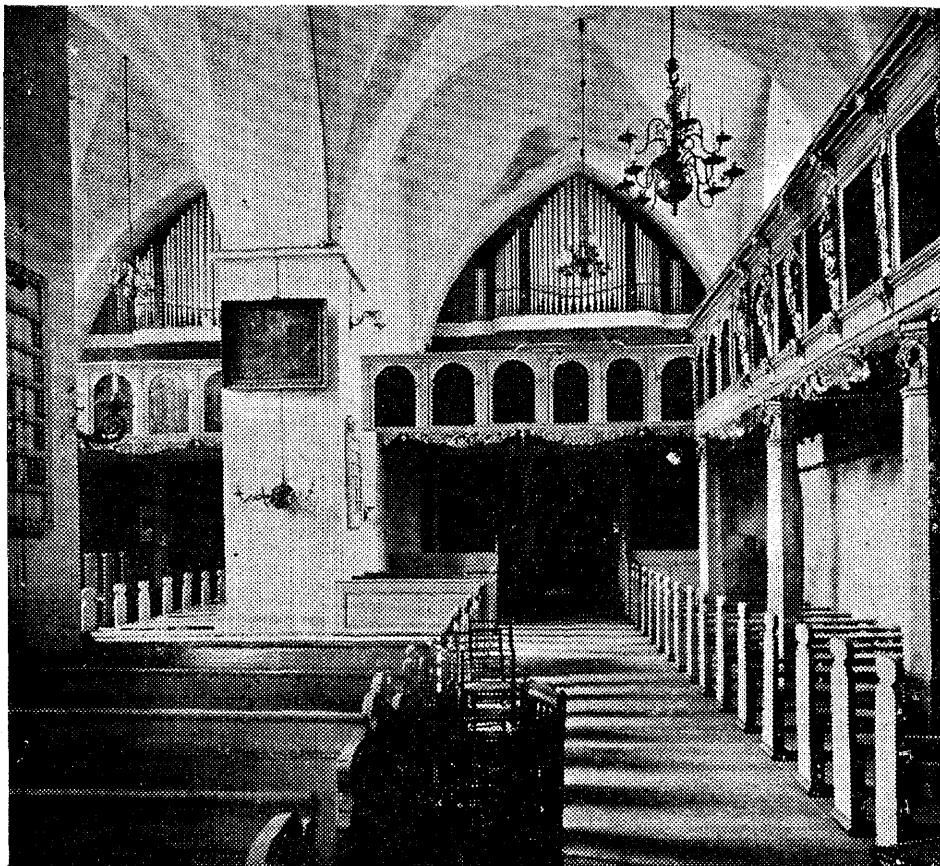
et teie korraldused saavad täidetud, härra krahv.“

„Ma tänan teid, armas Heinemann. Ja nüüd saatke tõld linna notari järele — ja arsti järele. Tunnen, et olen tõesti väsinud ja haige . . .“

Selle kõne järele tehti testament nii, kuidas seda krahv Herbert oli kavatsenud. Mõni päev hiljem pidi krahv voodi heitma. Nõrk keha ei suutnud väikest külmetust võita. Ta ei tõusnudki enam voodist.

Testamendi lõppu oli krahv Herbert veel kirjutanud:

„Ma ei taha, et mind leinatakse, ei minu pärijad ega teenijad tarvitse muste värve kanda. Ja nõuan oma pärijailt, et nad minu kohta kurbust ei näitaks. Nead pole mind tunnud ega või siis ka õiglast leina tunda. Ometi nõuan ma neilt sedavõrd lugupidamist, et nad mind valeleinaga ei haavaks. Kui nad usuvad, et mulle tänu võlgnevad, siis kandku nad selle eest hoolt, et rahu ja

Tallinna Pühavaimu kiriku sisemine vaade koori poole, kus asub suurim orel kogu Eestis.

Kui esimesed pehmed kevadetuuled viimase lume põldudelt sulatasid, maeti krahv Herbert Nordau oma väikesse lossikabelisse.

Heinemann oli viimasel tunnil tema juures viibinud ja oli vapustatud selle surija lihtsast suusest, kes selgeil silmil, õnnistusesoov pärijatele suus, oma viimsele teele läks. Sügavasti liigutatuna oli Heinemann oma austatud ja armastatud peremehe silmad kinni surunud.

Kõik ta teenijad olid sügavas leinas.

rõõm Hohenecki lossi tuleks. Iga rõõmus naer, mis minu hauast üle kajab, peab olema õnnistatud. Ja kui minu soov täide läheb ja minu viimane tahe viimase punktini on täidetud, siis astugu mõlemad pärijad käsi-käes minu kalmu ette. Siis tunnen ma rahu õhku, mis neilt tuleb, ja needus on kustunud, mis Nordausid vangistas. Jumal õnnistagu minu pärijaid.

Krahv Herbert Nordau.“

(Järgneb.)

Merimehe kättemaks.

Saksa kirjanik **Gerd Harmsdorff.**

1

1.

Noor laevakapten George Putnam sammas läbi Philadelphia tänavate nagu unenäos. Ta nägi möödujate kujusid ainult nagu looris ja ei kuulnud midagi nende vihastest ja pilkavatest sõnadest, mis talle järele lendasid, kui ta vastutulijatega kokku pörkas, ilma et seda ise oleks tähele pannud. Tunni aja eest oli ta sedasama teed tulnud ja ometi oli tal tunne, nagu oleks sellest juba igavik möödunud. Sest sellest ainsast tunnist oli tema suurte lootuste purustamiseks jatkunud.

Täie palavusega oli ta just seekord oma reisi lõppu oodanud, mille eesmärgil teda näis ootavat kõik maailma õndsus! Juba kolm korda oli ta shooner „Marta“ kaptenina kaubahärra ja reeder Thomas Hendersoni teenistuses sõidu Lõuna-Ameerikasse teinud; juba kolm korda oli ta temale palju kasu saatnud ja temalt palju kiitust ja tänu lõiganud oma ettevaatuse, osavuse ja ustavuse eest. Aga seekord, mil ta laeva vastu tuult ja tormi neljanda korra kindlasse sadamasse toonud, oli tal sihiks olnud midagi paremat kui lahked sõnad või osasaamine kasust. Tema oli viimast korda Philadelphias Thomas Hendersoni katuse all viibides oma merimehe südame kaotanud, ja temal polnud seitsaadik palavamast soovi ja igatsust kui see, kuidas reederi veetlevat, kaheksateistkümneme aastast sugulast, kelle nimi Lucy Vergennes, omale võita.

Lucy oli ühe ameeriklanna ja ühe prantsuse emigrandi vara vaeseks lapseks jäänud tütar. Tema isa oli revolutsiooni koledus üle mere ajanud.

Vististi ei oleks kapten Putnam iial julenud sellele neiu võitmisele mõelda, kui neiu ise teda selleks ei oleks julgustanud. Putnam oli pikk, kena mees, ja väikesele poolprantslannale tegi see silmanähtavalt löbu, kui noore merimehe jõudis oma õnge võtta. Tema võluvad edvistused andsid kapteni kiirele iga päev uut toitu, ja Lucy polnud üllatatudki, kui kapten temale ühel päeval, mil nad juhuslikult üksi jäid, armastust avaldas.

Sellepärast oli ta imestamise väärt osavusega kohmetu ja üllatatud neiu osa etendanud. Küll oli ta ilma tähelepandava vas-

tapanuta lubanud ennast rinnale suruda ja oma huuli, põski ja silmi suudelda; siis aga oli ta enese kiljatades lahti kiskunud, käed näo ette löönud ja toast põgenenud, vaest kaptenit kõige piinarikkamasse teadmatusse oma tõelistes tunnetes jättes.

George Putnam oli aus mees, kes midagi nii väga ei kartnud kui kõveraaid teid ja saladusi. Riietatud kõige paremasse ülikonda, läks ta järgmisel hommikul Thomas Hendersoni juure sündinud lugu teatama ja temalt Lucy kätt paluma. Kaubahärra kuulas ta juttu lahkesti ja laskis kohe oma vastuse esimestes sõnades läbi paista, et ka Lucy temale juba kõik oli pihntinud; aga ta lisas julgustavale sissejuhatusesele kohe ka tingimuse:

„Minu sugulane on teile hea, kapten, ja ma ei usu, et tal midagi tõsist oleks ütelda teie naiseks saamise vastu. Aga teie tormilik rünnak on teda üllatanud ja ta ei tahaks ennast kohe alla anda. See on juba naiste viis, ja nendega peab juba leppima, kui nad esiti vastu panevad — pärasine hind on seda magusam. Kui teie mõne kuu pärast jälle küsimuse esitate, siis võin teile küll vist soodsama vastuse anda.“

„Alles mõne kuu pärast, mr. Henderson?“ küsis Putnam pettunult. „Kas Lucy siis tõesti nii pika mõtlemisaja nõudis? — Oh, siis olen ma ka kindel, et ta mind ei armasta.“

„Mitte nii, kapten! Kordan, et teie kõige paremat tohite loota. Ja mis puutub pikka mõtlemisaega, siis on sellejuures küll minu käsi mängus. Mina ei keeldu ju oma luba andmast, aga ma sooviksin, et teie ta enesele nii ütelda teenite.“

„Kui ainult see on! Muidugi olen kõige suurema rõõmuga valmis iga proovi läbi tegema.“

„Seda ma teisiti ei oodanudki. Teie peate „Martaga“ minema Callaosse, kapten, ja eriti kalli koorma kaasa võtma. Kui te mulle laeva ja kauba eest saadud raha õnnelikult tagasi toote, siis pühitsege Jumala nimel oma tagasihoidmise päeval Lucyga kihlusi. Seni aga soovin ma, et teie ja neiu vahel armastusest enam juttu ei ole. Kas olete sellega nõus?“

Kapten Putnam ulatas reederile oma tugeva käe.

Osvald Ots,
Tallinna Töölisteraatri viuldaja.

„Tehtud! Minul on kindel nõu seda hinda ära teenida!“

Kuni ärasõidu päevani ei olnud ta Lucy't enam näinud. Siis oli neiu aga ise reederi seltsis laevale tulnud temale head reisi soovima. Ja kui ka, nagu oli lubatud, nende vahel sõnakestki arnastusest ei vahetatud, ometi ei olnud noored inimesed võinud keelata oma silmi ja huuli. Mida kangekaelsemalt nad vaikisid, seda jutukamad olid need, ja kui „Marta“ viimaks minema liikus, kui Putnam Lucy kuju enam ei näinud, oli ta ometi nii täis õnnestavat julgust ja lootust, nagu oleks neiu temale pühaliku vandega vandunud igavest armastust ja truudust. —

Pika, hädaohtliku reisi vältel polnud see julgus ja kindel lootus noorest merimehest tunnikski lahkunud, ja sel palavasti igatsetud päeval, mil „Marta“ pika sõidu järele jälle viimaks Delavare suhu sõitis, võis ta noor juht enesele uhkusega tunnustada, et ta oma ülesande oli hiilgavalt lahendanud ja selle hinna ausasti ära teeninud.

Ja tal polnud ka põhjust jaheda vastuvõtu üle nuriseda. Kaubahärra oli teda, õmeliku kordamineku üle rõõmu tundes, peaaegu otse stülelela tahtnud, ja kõik, mis inglise keeles kiitvat ja ülistavat leidub, sai kapten Putnam kuulda. Seda aga, kes temal peasi oli, kallist hinda, kelle pärast ta kuude kaupa tormi ja laintega võidelnud, oli ta ilmaaegu näha saada lootnud.

Paljude sõnarikaste käänude ja kõhimiste järele, mille taha reeder oma paha südame-tunnistuse peitis, oli Thomas Henderson viimaks ometi pidanud tött ütlema. Lucy Vergennes polnud mitte vaese kapteni tagasitulekut oodanud; tema ilusad mustad

silmad olid valetanud, kui nad temale ta lahkumispäeval näisid igavest truudust tootavat. Juba kaks kuud oli ta ühe teise naine.

„Viimaks ei olekski ta teile õige naine olnud, kapten,“ oli reeder kaptenit katsunud lohutada. „Teiesugune mees tarvitseb vaid kätt välja sirutada, et teist leida. Ja kui ma teile väikese kapitali annan —“

Kaugemale ei olnud Putnam tal aga rääkida lasknud.

„Palun lõpuarvet,“ oli ta reederi kõne järsult katkestanud. „Kandke hoolt, et ma ta homme kätte saan, sest ial enam ei sõida ma teie teenistuses!“

Nende sõnadega oli ta pöörnud, ehk küll Henderson teda peaaegu vägisi oli tagasi tahtnud hoida. Ta ei olnud Lucy kohta enam midagi küsinud. Mitte nimegi, kellele ta läinud. Mis oligi tal tegemist selle nimega, nüüd, mil ta teadis, et Lucy temale oli kadunud!

Ta ei teinud midagi hullu, ei kirunud ei Lucy't ega ta onu. Mis sel tunnil ta südames sündis, oli asi, mis ainult temasse puutus. Ja ta teadis, et ta eneselugupidamine ja mehe autunne temale abiks said olema kõike ära võita.

Nii läks ta, vaevalt tund aega pärast tulekut, jälle alla sadamasse, et seal laevamaakleri kontoris esimesele paremale nõudjale oma teenistust pakkuda.

2.

Neli aastat hiljem, ühel novembripäeval 1816. aastal, oli see, kui ühelt Havanna sadamas ankrus olevalt ilusalt shooneerilt väike paat sadamatammi poole tüüris. Peale kahe madruse, kes sõudsid, istus selles tugev merimees tõsise näoga ja pika, paksu habemega. Tema endised sõbrad Philadelphias oleksid teda vaevalt veel kui kapten George Putnami ära võinud tunda.

„Oodake mind siin!“ käskis ta madruseid, kui nad tammi ette olid jõudnud. „Poole tunni pärast tulen ma tagasi ja tunni pärast läheme merele.“

Oli varajane hommik ja päike ei olnud udu veel jõudnud eemale peletada, nii et ta loorid sadamamajade kohal heljusid. Ainult siin ja seal hakkas juba elu liikuma.

Tänav, millesse kapten nüüd pööras, oli vaikne ja inimestest tühi. Aga kui ta parajasti suurest punasepuu ladust möödus, astus talle üks mees, kes siimaani puude taga peidus olnud, tee peale ette.

Ruttu kahmas Putnam oma suvekuue pa-

hemasse varrukasse, kus ta harilikult lühi kest, teravat oda kandis, ilma milleta Havanna tänavail tookord vaevalt võis liikuda. Aga ainust pilku heites oma ees seisjale, laskis ta käe jälle langeda. Sest kui vähe usaldustäratav selle mehe vilets, mõnest kohast katkinegi riietus oli, tema alles noore, aga surnukahvatu näo peened jooned teatasid ometi, et ta ei võinud olla harilik teeröövel.

Heas inglise keeles, aga võõra kõlaga ja sosistades ütles ta:

„Vabandage, et teid peatan. Kas teie ei ole shooner „Aurora“ kapten Philadelphias, kes oma laevaga lähemal ajal merele läheb?“

„See ma olen. Tunni aja pärast vinnab „Aurora“ ankrud üles.“

Mehe silmad, mis sügavates koobastes peitusid, löid särama.

„Ja kas ma ei leiaks teie laeval võimalust Ameerikasse sõita? Mina, veel keegi teine ja kaks väikest last?“

Kapten silmitses teda hetke aega läbi puurivalt, siis raputas ta eitavalt pead. Mehe vilets välimus ja nähtav ärevus andsid temale selleks põhjust. Sõnalausumata tahtis ta edasi minna, aga tundmatu mees astus talle veel kord ette. Ta oli taskust täie rahakoti välja tõmmanud ja hoidis selle kapteni ees.

„Nõudke ülesõidu eest mis tahate, kapten! Olen nõus kõik ette maksuma.“

George Putnam eitas veel kord ja seekord veel energilisemalt kui enne. Mehe vilets välimus ja hulk raha olid nähtused, mis ta kaalutlusi kõige vähem võisid murda.

„Teie kuulete, et ma sellega tegemist ei taha teha,“ ütles ta lühidalt. „Sellepärast laske mind minna.“

„Aga miks ei taha teie seda teha? Mul on pass ja sõiduraha ei jää ma ka võlgu. Kas sellest teile veel küll ei ole?“

„Ei. Otsige omale mõni teine sõiduvõimalus.“

Mees laskis tal tõesti mõne sammu edasi minna; siis aga jooksis ta temale järele ja kahmas ta käevarest kinni. Temale oli see nähtavasti vaeva maksnud, ennast palujana esitada.

„Võtke minu kaasa, kapten! Tehke seda ühe õnnetu naise ja kahe väikese lapse pärast, kel midagi süüdi pole.“

George Putnam jäi seisma.

„Teie naine ja teie lapsed?“ küsis ta.

Mees noogutas.

„Hea küll — et teie lastel midagi süüdi pole, seda ma juba usun. Aga teie ise?“

„Ärge pange pahaks, aga ial ei anna ma kurjategijale võimalust põgenemiseks.“

Mees tõstis oma peene, valge, peaaegu läbipaistmiseni kõhnaksjäänud käe.

„Vannun teile, kapten, mina ei ole kurjategija. Aga ma olen õnnetu, hispaania türrannide timukate poolt tagaaetud mees.“

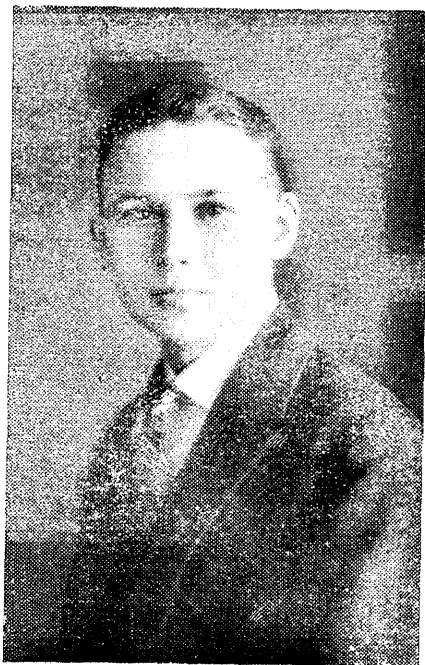
Veel kord silmitsesid kapteni teravad silmad uurivalt mehe ilusat nägu, kust kõik kehalikud valud mitte veel polnud kaotada suutnud loomulikkude õilsust ja suursugusust. Siis ütles ta, kuna ta käega ise oma habemest pikkamisi läbi tõmbas:

„Kui see tõsi on, siis võtan ma teid sõitjana kaasa. Tooge oma naine ja lapsed! Poole tunni pärast läheb mu paat laeva juure tagasi ja hiljemalt tunni pärast lahkun sadamast.“

Nooremehe rind tõusis sügava hingetõmbe all. Näis, nagu oleks ta midagi tahtnud vastata, aga ta hääli ei kuulnud sõna. Ta pigistas ainult tummalt merimehe kätt ja ruttas siis, ennast hästi müüri lähedale hoides, tagaaetu kiirusega minema.

3.

Täpselt tema enese poolt määratud aja jooksul oli kapten oma toimetused maal korraldanud. Kui ta ootavasse paati astus, leidis ta sõitjad nende vähese varandusega

Aleksander Pütsepp,
Tallinna Töölisteraatri pianist.

Gustav Laupmann,
Tallinna Töölisteatri baritonilaulja.

juba sealt eest. Võõras, kelle põlve ümber üks kolmeaastane ilus tütarlaps kinni hoidis, teretas teda rüütelliku peensusega, naine aga, kes temale selja pöörnud, ei liigutanud ennast kapteni imestuseks paigastki. Tema keha vormisidki ei saanud ta näha, sest ta oli suure, mantlitaolise rätiku, millesse ta keha mässitud, ka üle pea tõmmanud ja enese siis stügavale stülesoleva ja nutva lapse kohale kummardanud. Ainult ta õlgade liikumisest arvas kapten nägevat, et ta kõik see lühikese sõiduaja tasakesi nuttis.

Niipea kui naine ja lapsed madruste abiga laevale olid saanud, jättis kapten nad esiootsa nende oma keskele; üks madrus juhatas nad kajutisse, ja sinna viidi ka kaks kohvrit, põgenejate ainsad pakid. Alles kui laev juba ankrud oli üles vinnanud, koputas kapten kajutiuksele ja palus tundmatult sõitjalt passi üleandmist.

Kuna kahvatu mees paberit taskust võttis, lendasid George Putnami silmad üle teise kolme kajutis viibiva isiku. Näidki ei saanud ta daami nägu näha, sest ta põlvitas ühe avatud kohvri ees ja süvenes kapteni tulekust saadik väga selle sisusse. Aga ta oli suure rätiku ümber ära pannud ja meremees nägi tema kehajooni. Need olid alles neitsilikud õrnad ja paenduvad ja ta pea oli kena ning mustade juustega kaetud.

Tume puna levines selle juures pikkamisi kapteni tõsisele, päevitunud näole. Ainult kord oli ta ilusat naist kohelnud, kes oma pead nii armsasti saledal, valgel kaelal kandis, ja mälestus ta elu valusamast valust tõusis äkki jälle ta vaimu ette.

„Senjoor Estreal,“ ütles ta saadud dokumendile pilku heites, „ma loodan teie oma huvides, et see pass õige on, sest kui sadamapolitsei meie laevale peaks tulema, siis on teie asi ja mitte minu oma temaga valmis saada.“

Ta pani passi oma taskusse, aga kui ta siis tahtis minekule pöörduda, kargas äkki noor proua pörandalt jalule ja pööras oma näo tema poole,

„Sadamapolitsei? — Jumala pärast, kas arvate võimalikuks, et see siia tuleb?“

George Putnamile ei saanud mitte allessee hääl äraandlikuks, sest kui kurvalt ka mured ja hädad Lucy nägu olid muutnud, sest saadik kui ta teda „Marta“ lael viimast korda näinud, ometi oli ta juba esimese pilguga näinud, et tema endine armastatud neiu nüüd selle härra proua oli, kes ennast senjoor Estrealiks nimetas.

Kummaline tuksatus oli seda märgates kapteni päevitunud näost üle lennanud, nagu oleks mõni äge sõna talle suhu kipunud, ja iseäralik välg, mis noort sõitjat ägedasti heidutas, sest et temal sellest ainugi polnud, hakkas ta silmis loitma.

Aga see kõik möödus ruttu.

Sekundi jooksul oli kapteni nägu jälle hariliku ilme omanud ja midagi ta näos ja olekus ei lasknud aimata, millist mõju see jälleenägemine temale avaldanud.

„Seda arvan ma küll tõenäolikuks, senjoor,“ vastas ta mööduka viisakusega.

Ja nagu kartes, et temale jutu jätkamine võiks raskeks minna, lahkus ta ruttu kajutist.

Kerge tuul, kõige soodsam, mida kapten enesele väljasõiduks võis soovida, täitis shooneri purjed, ja ruttu libises ta sisemise sadama mastidemetsast välja.

Teravates joontes kerkis nüüd nende ette moolo sünge hiiglamass, mille ähvardavad kahuriluugid laevale iga minutiga selgemini hakkasid silma paistma. Veel vähe aega, ja shooner viibis suure kindluse kohal, mis sadamasuud valitses. Kui nad siit takistamata läbi lasti, siis polnud sõitjail Havanna ametiasutuste poolt enam midagi karta.

Siis äkki avanes all tammi lähedal väike müütrivärv, ja viie sõduri püssid löid päikese käes välkuma.

Samal hetkel kõmatas märguandepauk,

mis shoonerile käsu andis peatuda, ja kapteni osutuse peale langes suur puri.

Paat, mida kaks neegrit sõudsid ja milles ohvitser viie sõduri seltsis istus, hakkas purjelaeva poole liikuma.

Kestis ainult vähe aega, — siis olid kuus relvastatud meest nõorredelit mööda laevale roninud ja ohvitser, keegi noor mees, kel täisverd hispaanlase auväärilist tõsidust ilmutav nägu, pööras George Putnami poole:

„Kas teie olete kapten, senjoor?“

„Jah.“

„On teil laevas sõitjaid?“

„On.“

„Siis palun laevapaberite esitamist. Samuti soovin ma teie mehi ja sõitjaid näha.“

Kahes esimeses punktis võidi nõue kohe täita. Vaikides vaatas hispaanlane paberid läbi ja vaikides silmitses ta ka madruseid, kes üksteise järele, kuigi pahase näoga, tema ette ilmusid.

„Hea küll! Ja sõitjad, senjoor capitano?“

„Tüürimees toob neid praegu kajutist. — Seal nad on!“

Ja tõesti tuli ennast niinimetav Estreal praegu ühes naise ja lastega järsku kajutitreppi mööda üles.

Kõige pahema vastu valmistunud mehe sünge leppivus peegeldus ta surnukahvatul näol. Lucy aga oli silmanähtav kohutav hirm vullanud; ta suured silmad vahtisid meeletult sõduritele ja ta oli nii nõrk, et ta mees teda peaaegu pidi kandma. See hoidis teda oma parema käega, kuna tal vähem laps pahemal käevarrel oli. Vanem tütarlaps katsus ennast ema taha peita.

Ohvitser astus neile mõne sammu vastu, siis pööras ta tagasi kapteni poole ja hüüdis ähvardavalt kõvendatud häälega:

„Teil oli kavatsus riiklise kurjategija põgenemist soodustada! Kas teate ka, et ma teid selle eest võin otsekohe vangistada?“

George Putnam seisis vapustamatult.

Ta tahtis vastata, aga kõle kiljatus Lucy suust ja meeletult hütte Estreali suust: „Minu vaene Lucy — ta sureb! Kui teil süda rinnas on, siis aidake mind!“ sundisid teda nagu ohvitserigi õnnetute sõitjate poole pöörama.

Noor naine oli minestanult laevalaele maha vajunud ja ta lapsed hakkasid ägedasti nutma, kui oma ema nagu surnult kinniste silmadega maas nägid lamavat.

Hispaanlase rinnas pidi vist ennast küll ometi kaastunde rütellik tunne liigutama, sest ta oli mehele, keda ta veel praegu riikliseks kurjategijaks nimetanud, väga õrnal

Fritz Pöldroos,

Tallinna Tööliseatri näitejuht.

viisil abiks, et minestanut paremini paigutada,

Siis aga ajas ta enese jälle sirgu ja ütles:

„Ma kahetsen küll oma kohuse valjust, senjoor, aga mul pole võimu seda muuta. Pean teie ja teie omaksed kindlusse tagasi viima. Seadige enda selleks valmis!“

Noor põgeneja oli teda küll vaevalt kuulnud, sest ta kummardas ikka veel minestanu kohal ja katsus teda äratada. Aga veel enne kui ohvitser oma käsku jõudis korrata, sirutas temale kapten, kelle raudne nägu vähematki hingeliigutust ei ilmutanud, Estreali nimele väljaantud passi vastu.

Aga hispaanlane tõrjus selle kärsitult tagasi.

„Võimalik, et teid võltsitud dokumendiga on petetud. Mina ei taha seda uurida, ehk küll teie kohus oleks olnud sõitjate vastuvõtmisega ettevaatlikum olla. Niipea kui mul vangid juba paadis on, võite oma reisi jätkata kuhu ise tahate.“

„Ma tänan teid, senjoor,“ vastas kapten kuivalt, „aga teie näete ju ometi, et see daam peab meelemärkusele ärkama, enne kui te teda saate ära viia. Seniks palun teid, kui see teile meeldib, oma kajutisse väiksele kehakinnitusele.“ (Järgneb.)

Pikendatud daam.

Austria kirjanik **Ludvig Hirschfeld.**

Abieluline eelmäng.

Mees (istub ainduseta üksi einel).

Naine (astub otsustavalt sisse, väljaminekuks riietatud): Ela hästi!

Mees: Sa ei ole veel einetanud.

Naine: Einetasin eile viimast korda elus.

Mees: Mis oli eile?

Naine: Mu auruvannituse päev. Kolm kilo juure võtnud. Olen meeleheitel.

Mees: See ei ole suur õnnetus. Üsna lahja ei ole enam moes.

Naine: Seda usud sina. Sest et sul uuest mõeloonest aindustki ei ole. Kõik pikendatud, kõik voolav, kõrgemale tõstetud vöökoht... Selle jaoks peab veel saladam olema kui siamaani. Need kolm kilo peavad maha.

Mees: Ja sellepärast tahad juba varahommikul kestvusjooksu ette võtta?

Naine: Lähen juukselõikaja, modisti, õmblejanna juure. Et kergelt orienteeruda.

Mees: Nii siis ometi kestvusjooks...

Aleksander Tamm,
Tallinna Töölisteraatri tenorilaulja.

Naine: Ülim aeg. Mul ei ole ühtegi tõsiselt moodsat tükki.

Mees: Sul on ometi kastitaais kleite.

Naine: Ainult võimatud hilibud.

Mees: Nii nimetad sa ikka läinud aasta riideid. Ainult riided, mida sul veel ei ole, need on unenägu...

Naine: Tänavu ei ole jutt unenägudest, vaid valjust tõelikkusest. Oma tutvusringkonnas olen ainus, kel veel ei ole midagi pikemat.

Mees (hajameelse huviga): Aga mine...

Naine: Kas sul siis ei ole silmi?

Mees: Ainult sinu jaoks.

Naine: Seda ma usun. Sa tahad väiklusest isegi armunu osa etendada... Kas ei pööranud ma alles eile teatris tähelepanu sellele? Vaatajate ruumis, laval: kõik pikk. Pikemad õhtupoolekleidid, veel pikemad, väiksed õhtukleidid, üsna pikad, suured õhtukleidid. Ees kedraluudeni, taga schlepegi. Ja sa ei märka seda!

Mees: Armas laps, mispärast ärritatud etteheide? Sa teed nii, nagu oleksin sind sündinud viimastel aastatel nii lühidalt ja põlvevabalt käima nagu su enese tütre tütar...

Naine: Kas ei ole sa isegi märganud, et kõik juukseid pikemalt kannavad? Lõkid kuklani.

Mees: Palun, tee juustega, mis ise tahad. Viie aasta eest lasid nad mu selja taga maha lõigata, minugipoolest lase neil nüüd jälle oma selja taga kasvada... Kui muud ei ole...

Naine: On muudki, mida sa ei aima. Seistakse täielikult uute probleemide ees. Kui üks asi muutub pikemaks, siis peavad kõik muutuma pikemaks.

Mees: Arvatavasti ka arved ja abikaasade näod?

Naine: Ela hästi!

Mees: Ütle mulle vähemalt hea sõna.

Naine: Anna mulle esialgul 500 shillingit (kisub mehelt rahatähed ja tormab minema).

Stseen juukselõikaja juures.

Juukselõikaja: Suudlen kätt, armuline proua. Teid ei ole enam kaua näha olnud.

D a a m : Tahan end ainult üles märkida lasta. Millal on võimalik?

J u u k s e l õ i k a j a : Palun, millal on meelepärane. Kahjuks on möödunud ajad, kus daamid siia tulid raseerimist õppima.

D a a m : Arvasin, et Teil on palju tööd.

J u u k s e l õ i k a j a : Kuidas nii? Pikemad juuksed on meie karistus. Jah, enne: iga nädala tagant juukselõikus ja kuklara-suur. Kuid juuste kasvatamiseks ei vajata juukselõikajat.

D a a m : Mu sõbrannad tegid sellega algust juba juunis. Ja minu juuksed ei ole lühikesed ega pikad. See kestab, kuni juuksed kasvavad.

J u u k s e l õ i k a j a (süngelt) : Vähemalt kolm kuud. Kui armuline proua ei tarvita meie raadiumivett: „Mida kauem seda armsam.“

D a a m : On see hea? Andke mulle kolm proovipudelit. Kuid kas saan jälle omad ilusad, loomulikud lokid tagasi — .

J u u k s e l õ i k a j a : Mitte iseenesest. Kuid kui armuline proua tarvitab meie imehead lokivett „Oceana“, siis tagan seda.

D a a m : Mispärast on selle vee nimi „Oceana?“

J u u k s e l õ i k a j a : Noh, ka merel on kestuslained . . .

D a a m : Kuid mis teen seni õhtul oma viletsate juustega?

J u u k s e l õ i k a j a : Ma soovitan väikest frisuuri kinnipistmiseks.

D a a m : Valejuukseid? Hirmus!

J u u k s e l õ i k a j a : See ei ole valejuuks. Palmik on valmistatud pikkadest juustest, mis Teil viie aasta eest maha lõikasin.

D a a m : Need hoidsite Teie alles? Te olete geniaalne.

J u u k s e l õ i k a j a : Oh, palun väga, juukselõikaja peab kõigeiks olema ette valmistatud . . .

Stseen õmblejanna juures.

Õ m b l e j a : Arvasin juba, et mulle olete truudust murdnud.

D a a m : Mis tuleb Teil meeles, armas proua Machazek, olin Teiega alati väga rahul. Kui mõtlen türkiissiniisele . . . Kuid viimastel aastatel pidin kokku hoidma, ja ostsin kõik valmis või lasin koduõmblejal teha.

Õ m b l e j a : Need võimatud ajad on jumalale tänu — mööda. Kõik mu daamid tulevad üksteise järele kahetsevalt tagasi.

D a a m : Muidugi, olen üsna abitu. Vajan hulga asju, kuid ma ei tea, mis.

Õ m b l e j a : Mis Teil veel on?

Nikolai Goldschmidt,
Tallinna Töölisteatri muusikajuht.

D a a m : Ainult lühikesed asjad.

Õ m b l e j a : Neid võite kanda ainult emelõunat mantli all. On Teil õhtupoolseks moirèeprintsesskleit? Ja velourschiffoniruprimèkleit? On Teil õhtuks stiilkleit tüllist või pitsidest? Või taftkleit schlepiga?

D a a m : Seda kõik pean enesele tüüdi teha laskma? Mu vaene mees.

Õ m b l e j a : Äрге mõelge nüüd abikaasale, vaid sellele, kuidas välja näete, kui minu poolt õieti olete rietatud. Näitan Teile nüüd mõningaid uusi mudeleid, mida veel keegi ei ole näinud.

(Läheb mööda moerevüüst: Siid, tüll, moirèe, pitsid, laiad kellad, voolavad schlepid; üks kleit pikem kui teine.)

D a a m : (rõhutult): Unenägu . . . Kuid õelge, armas proua Machazek, mis maksab niigugune kleit?

Õ m b l e j a : Teile teen 500 shillingist peale.

D a a m : Hirmus. Selle raha eest sain siia maani kolm lühidat kleiti.

Õ m b l e j a : Peate meeles pidama, kui palju on selles ideid ja tööd. Ja kõige pealt veel riide rohkus. Vähema kui seitsme, kaheksa meetriga kleit välja ei tule.

D a a m : Nii palju? Siis võtan parem viis kilo maha . . . Õnnetus on see, et sel kallil ajal on loodud nii hinnaline mood.
 Õ m b l e j a : See on õnn. Uus õitseage tekstiil- ja siiditööstusele.

D a a m : Kuidas pean seda agaoma mehele selgeks tegema?

Õ m b l e j a : See on ükskõik. Abielumeeste vastu nii kui nii parata ei saa. . .

Kiri.

Nõugude-Vene kirjanik **Lydia Seifulina.**

Hommikuni istus Semjon laua ees. Hirmsasti oli ta ennast eile ärritanud! Oli olnud

Linlased. Semjon tungis lähemale. Juba tahtis ta küsimusi hakata esitama. Küla

Tallinna Töölisteraatri segakoor,
Koorijuht Nikolai Goldschmidt istub esimeses reas keskel.

Foto H. Vilper.

lõuna paiku, kui üks auto külla veeres. Oli pühapäev — ja kõik olid vabad. Varsti jooksid talunikud majadest välja potrelavka*) ette. Sinna oli auto seisma jäänud. Lapsed tungisid otse masina lähedale. Isegi Studentsovi perekonnas, mis nii ahne on, et isegi pühapäeval vilja peksab, jäi kõik vaikseks, sest peksumasin jäeti seisma. Ja märgkülmal sügismaal plaksusid kiiresti kokkuruttajate saapad. Põnevalt tungisid kõik masina timber ja ootasid asju, mis nüüd pidid tulema . . .

Autos istus kolm hästiriietatud inimest.

eemal. Harva tuleb inimesi, kes võivad ütelda, milline maailm väljas on. Nüüd aga tahtis ta kõik küsida. Inimene hallis, karvases mütsis — nähtavasti kõige vanem — katkestas ta kõne:

„Meil pole aega. Ütelge, kus seisab Baturinski vabrik?“

See oli kõik see kõne. Aga Baturinski vabrik seisab sada versta teisel pool küla. Ja Semjon käib kolm versta ajalehtede järel, istub ööd otsa raamatute ees! Temaga ei taha nad juttu teha! Ta katsus veel kord:

„Tahtsin teilt nõu küsida! nõu küsida! Seisame ju liikumisest kaugel. Lähem postkontor on isegi viisteistkümmend versta

*) Kommunistlik kauplus.

Meie kommunistlikus rakus külas ei saa ma paljudest asjadest aru — ja pealegi olen ma siin täitsa üksipäini . . .“

Ja jälle katkestas vanem mees ta jutu:

„Meil pole aega, seltsimees, peame ruttama! Kirjutage erakonna kreiskomiteele või koguni kubermangukomiteele kiri, küll teile sealt seletav vastus antakse. Nägemiseni, seltsimees! Täna väga!“

† Koputades ägas masin, tiris autot, ja juba mõni sekund hiljem oli eemalt ainult veel auto siluett näha, millele külapoisid ilmaaegu katsusid järele joosta . . .

Nüüd võib rahulikult jälle aasta oodata,

minna. Kuna ta pealegi on märganud, et see, kes siia saadeti naisteliikumist organiseerima, veel ei ole vana ja enesele lokke keerutab, siis läks ta äkki hulluks. Tema sumbutab igasuguse propaganda naistele — et teda kolera võtaks! —, ja kuidas ta mind kratsis! Teda peksta ma ei julge: kommunistlise partei programmi järele ei tohi seda juhtuda . . . Pealegi olen ma selleks liig pehme südamega, ei suuda naiste nuttu näha. Ma teen, mis tema tahab, et ta ei nutaks! Nüüd on mul häbi majast lahkuda ja ma ei oska ka asju, millest sa räägid, öieti mõista. Tule homme või tuna-

Tallinna Töölisteraatri puhkpillide orkester.
Orkestrijuhth N. Goldschmidt istub esimeses reas keskel.

Foto H. Vilper.

kuni mõni kirjatark siia eksib. Küla ei olnud lubanud koolile rahalist toetust, õpetaja puudus, ei keegi . . .

† Selle äparduse järele sammus Semjon jälle kolm versta kaugel seisvasse jatsheikasse (kommunistlik rakuke), et seal asjast rääkida.

Agas seltsimees Sherebtsovi nägu on täitsa kratsitud: abikaasa töö. Sellepärast ei ole tal tuju juttu alata. Ainult kurtes ütleb ta:

„Mis seal teha?! Saadetakse siia üks naine, et ta meie ringkonna naised organiseeriks. Ja mind määrati tema aitaajaks. Ja minu naine ei luba mul naiste koosolekule

homme tagasi, siis olen oma naisega vististi jälle leppinud . . .“

Väsinult ja kurva meelega läks Semjon koju tagasi ja oli kogu tänase päeva sügavasti mõtisklenud. Mõte nõukogule kirja kirjutada ei läinud tal meelest. Sellises kirjas kõik jutustada, kõik teatada, seda tahtis ta küll meelsasti. Ta on juba palju raamatuid lugenud, palju sõnu õppinud, tulise hea meelega tahaks ta seda teadmist kasutada. Enesele on ta juba palju kirjutanud, isegi salme. Kui ta alles poisike oli — see oli tal veel selgesti meeles — oli õpetaja neid salme osavasti parandanud ja lastele ette lugenud. Täna istus ta kaua akna ees,

enne kui kirjutama hakkas. Ta vaatas välja tänavale, kus kuupaiste siras.

Siis läks ta õue, hingas maa niisket ja-
hedust, kuulatas peksumasina kauget mü-
rinat ja kuulas koerte haledat haukumist.
Ta vaatas vaiksele, magavale maanteele,
kaua ja tarretult, nagu ootaks ta kedagi.
Siis ohkas ta, läks majja tagasi ja istus
kindla otsusega laua ette. Ema oli juba ki-
rumise lõpetanud ja uinunud, ka õde läks
voodi — ja ikka veel ei olnud ta kirja
alustanud. Ainult paari salmi oli ta pabe-
rile kritseldanud. Ja need salmid panid ta
õhetama, sügelesid ta kaelas ja raskenda-
sid ta hingamist. Aga Semjonile meeldisid
need värsid. Elaks ta liinas — kahtlemata
trükitaks nad (ajalehes muudugi). Ja ometi
ei julenud ta neid toimetusele saata Ikka
jälle uuesti luges ta nad läbi:

Oi, seltsimehed, võim on teie käes!

Ja talupojad hüüdvad: tulge appi!

Kord nõu meil oli sõdida kõik väes,
nüüd aga südames meil ainult sappi!

Tal oli lusti laulu jätkata. Mõtted ta peas
rabelesid kui rasked kivid. Aga ta ei leid-
nud nende jaoks sõnu, nagu need raamatute-
tes seisid. Semjon pani laulu kõrvale ja
vaatas vubiseva valguse käes välja tänavale.
Õökülmade majade nägemine ja koerahau-
kumine tegi ta kurvaks.

Ta võttis teise paberi — viimase — ja
hakkas kirjutama:

„Proletaarlise seltsimehe Semjon Petro-
vitsh Karpushkini kiri.

Olge tervitatud, vene kommunistilise par-
tei seltsimehed! Oma kirja esimeste rida-
dega tahan teid informeerida oma igapäe-
vase elu kriitilisest käigust. Puhta süda-
mega võin teile, seltsimehed, teatada, et
ma kodukülalt lahkumise puhul viibimata
astuksin nende hulka, kes omale ülesandeks
on teinud kõiki sovjetivaenulisi bandesid
hävitada. Annaksin neile narakatele sama
vähe armu kui enesele. Võitleksin meelsasti
iga nelja ilmakaare poole. Aga elus, mida
ma elan, ei saa ma kellegi vastu võidelda —
kuigi parasiite külluses leidub. Ja kui ma
kolm versta lähemasse külasse lähen, kus
meie kommunistlik rakuke asub, siis leian
sealt, ütle ja kirjuta seitse seltsimeest —
olen aga ometi üksipäini. Nende seitsmega
peaksin ma nimelt kokku saama, aga
ial ei näita nad oma nägu! Ühel neist on
rikas äi (Mihaail Lihatshev), kes tema vabu
vaateid ei salli. Kolm neist ajavad sama-
gonni, sest neile on see elus otse hädatar-
vilik — on nad aga jooanud, siis on nad
ka täitsa otsas, ja teised naeravad neid

veel ka! Sherebtsovil on naine — täitsa
arenematu, hirmus ja häbiväärt naine, kes,
ilma et ta vaadetest põrmugi aru saaks,
tema näo puruks kriinustab, selle asemel et
temal lubaks meie ringkonnas naisteliiku-
mist organiseerida. Ta on eriti terav naiste
vastu, kes selle organisatsiooniga tegemist
teevad ja kel lokispea on. Ta usub, et iga
naine, kes tema mehe ette lokispeaga il-
mub, sinna tuleb häbematusi rääkima — nii
alatu on ta mõtlemiseviis!

Nüüd näete, armsad seltsimehed, minu
elu seisukorda suurtes joontes. Kusagile ei
või ma minna — igal pool puudub poliiti-
line, majandusline edu, parteikohane hari-
dus, sõnaga: seisak! Ainult koerad haugu-
vad tänaval, ööd otsa! Külanoorus — ka
ümbruse oma — ei saa uuest elust aru.
Ainus uuendus, mis meie noortele meeldib,
on tu-ste (two-step). Ometi on vanasti isegi
linnaneiuud ainult polkat tantsinud. Mõned
oskavad „internatsionaalist“ vaevalt esimesi
salme kaasa laulda, siis on neil sõnad —
mää! — otsas. Samuti puuduvad külas iga-
sugused revolutsioonilised peod. Seltsimees
Sherebtsov, kel hea häääl oli, hakkas juba
mitu korda revolutsioonilisi laule ette
kandma, aga selle naise pärast, kes väik-
lane on ja kõike edu vihkab, pidi ta laulu-
proovidelt lahkuma. See inimene hukkub
naise raudses klambris. Ja vaenie talunik,
keskmise talunik, ei saa peale minu kel-
leltki nõu, abi ja haridust. Ja mis pean
minagi lõpuks tegema, kuna mina isegi
kõiki asju veel ei tunne. Karjane ei või ju
ometi talutööd niisama nurka visata! Kui-
das pean ma teile seda siis seletama? Palun
teid, kallid seltsimehed, seda teatavaks võtta,
et ma teid mitte ilmaaegu ei tülitata ja teilt
õigust ei nõua. Sellepärast palun ma teid,
kallid seltsimehed, mulle õige ruttu vastata.

Lõpuks tahan ma teid, kallid seltsimehed,
ainult veel paluda, et kui teist keegi meie
külast Krössovkast jälle läbi sõidab, temale
ülesandeks teha meil peatuda ja minule,
kui ainsale parteiliikmele külas, teateid
anda. Alamal on minu täielik aadress . . .“

Selge, kirgedeta sügispäev ärkas külas
ja seisis kristallselgelt Semjoni pea kohal.
Veel nädal aega kandis Semjon seda kirja
oma kotikeses, kulunud kuuetaskus. Ta ei
mallanud teda teele saata. Aga üleaedne
Jeremei sõitis külla, kus lähem postkontor
seisis, hobust müütama. Temale andis Sem-
jon kirja lõpuks kaasa.

„Mul pole margi jaoks raha, onu Jere-
mei! Aga ma olen kuulnud, et inimeste kir-
jad, kel margi jaoks raha ei ole, veel täp-

semalt kohale jõuavad. Naabrina palun ma sind, viska kiri kirjakasti!“

Sõnalausumata võttis Jeremei kirja kaasa. Aga laadal kulus tal palju aega, loomade hinnad olid liig odavad. Ja oma mõllus unustas ta kirja. Koju minnes kohtas ta Sherebtsovi. Nad keerutasid vilkat, suitsetasid ja said jutule. Siis tuli Jeremeile kiri meelde.

„Semka, kuule! Karjane andis mulle selle kirja kaasa, aga ma unustasin ta kasti panemata. Kuna ma juba koju sõidan, siis ole nii pai, võta ta kaasa ja viska kasti. Tema arvas, et läheb ka margita . . .“

Aga teel silmitses Sherebtsov ümbriku,

luges inestades aadressi ja avas kirja. Kogu kodutee sülgas ta ja pomises vihaseks:

„Selline räbal! Päris salakaebus — ja veel margita! Noh, küll ma temale näitan . . .!“

Ja ta näitas . . . Nad kõik, kõik seitse, tungisid talle kallale ja peksid ta tublisti läbi . . . Vihaseks katses ennast Semjon, pääses vaevalt veel eluga, aga kõik ta keha oli ainus valuhunnik . . .

Vaene Semjon pani käe südame peale: nii hirmsasti oli ta haavatud. N e n d e heaks oli ta tahtnud välja astuda — ja — nemad! . . .

Jahit.

Jakob Liiv.

Ta rääkis mulle järgmise loo: Ma olin kirgeline jahimees. Mitte üksi päeval ei käinud ma jahil, vaid ka öösel — isegi unes. Jahisarve hääli oli mu armsam muusika ja koerte kilkamine metsas ilusaim ööbiku laul. Vanemate jahimeeste imelood, võitlused huntide ja karudega, mis, nagu hiljem aru sain, kakskolmandikku valet sisaldasid, olid mulle meeldivam kui kõige kõnekama pastori jutlused.

Ma oskasin tedre kukkesid mäinguajal oma juurde kutsuda, laaneptütsid villega petta, isahirvi emahäälaliste pillidega lähemale meelitada ja jäneste ja rebaste jälgedest talve ajal aru saada, kus nad haake tehese puhkepaiga olid võtnud.

Heameelega vaatasin, kui koerad haavatud jänese kinni võtsid ja selle kallal rebisid, kes surmavalus haledasti kisendas. Ja missugune rõõmu tuju oli siis, kui koerad päevase tagaajamise järele väsinud kitsel kätte said ja seda murisid. Kui koerad ta kallal oma vihatuju olid kustutanud ja ta veel elumärke avaldas, siis tuli talle püssilaega viimsed hoobid anda, kuni ta vaikseks jäi.

Kialgi ei tulnud mu mõttesse, et see loomakene seni suure hirmu all oli elanud, ennast talvel vaevalt toitnud, külma ja nälga kannatades, ja nüüd surma kartusel terve päeva põdenud.

Ei võinudki seda mõttesse tulla. Ta oli jahisaak, pealegi õnnelik saak, — ja just selle jaoks loodud.

Kui talvel sügava lumega metsas jahil käia ei võinud, hakkasin söödalt jäneseid laskma. Selleks oli tarvis neid kodu lähedale meelitada. Ma võtsin salga ristikkeinu kaenla alla ja läksin lähedal olevasse metsa, kust tagasi tulles mõned kõrred maha puistasin ja nõnda heinatee kuni väljal oleva küüni juure juhtisin, mida mööda jänesed väljale tulid. Küüni suu kohale panin suurema salga heinu lumele, et sealt hea oleks lasta, kui jänesed heinahunniku kallale sööma tulevad.

Ühel jõulu esimese püha kuuvalgel õhtul tõmbasin viltsaapad jalga, isa paksuvillaga kasuka selga ja läksin küüni; matsin ennast heintesse, ainult käsi püssiga ja pead välja jättes. Külma võis ligikaudu viisteist pügalat olla.

Kuigi hästi riietatult ja heintesse maetatult, hakkas siiski külm ligi tikkuma ja mu keha väristama. Tahtsin juba koju minema hakata, arvates, et jänes täna ei tule, sest kesköö oli lähenemas. Korraga käis minust imeline tundmus läbi, nagu oleks mind iseäraline vaikus vallanud. Ma tundsin kui oleks mõni teine elu, teine hingeline mu läheduses viibinud.

Heinatuti juures ei olnud jäne naha. Pöörasin tasakesi ja vaatasin läbi harvade küüni seinapalkide taha poole. Seal istus eemal väljal jänes.

Ma vaatasin ta tegevust.

Esiti piiras ta küüni tagaküljelt, siis jooksis kaunis kaugele ja jäi sinna istuma. Nüüd

hakkas ta küüni esimest poolt piirama, heina tutikest silmas pidades. Ta jooksis lähemale, kuulas ja läks korraks jälle kaugemale, kuulas ja läks korraks jälle kaugemale. Külm ei lasknud teda kaua paigal püsida.

Nii tegi ta mitu luurekäiku, siis jooksis heinatuti juure, kuulas veel kord, tõmbas kõrvad ligi pead, laskis kõhuli ja hakkas sööma.

Imelik. Nii kirgline jahimees kui ma olin, ei olnud mul nüüd jõudu püssi tõsta, et seda looma tappa, kes oma elu nii suure hirmuga alles hoida püüab.

Korraga käis minul enne-tundmatu mõte peast läbi: „Ma ei tapa täna seda jäneest. Ma olen hästi söönud ja rietatud, siiski külmetan. Minu vanematel on aidad vilja täis, singid lebavad rukkisalvel, kartulid keldris ja kuhjades, mul omal mõni tuhat marka kasuraha taskus, ja mina püüan seda väikest looma, kes nälja sunnil minu püssi otsa ette jookseb, teadmata, et need heinakörrekesed ta elu mksavad . . .

Miks tapan ma teda? — Kas maiuse pärast? . . . Ei. Jänese lihast ma suuremat ei hooli. Kas nende viletsate markade pärast, mis ta nahk maksab? — Alatu tapmise kirm sunnib mind seda tegema. Kas ei ole ma samasugune mõrtsukas nagu kõik teised mõrtsukad? Timukas! . . . Timukas tapab vahest hädapärast ja teenib sellega omale ülespidamist, no miks peaksin mina seda tegema!“

Ma pistsin püssi otsa küünist välja ja lasin paugu sihtimata, et jäneest hirmutada.

Ja mis see oli? Jänes siputas veel ja oli surnud.

Kui hästi tuli vahest jahil käies sihtida, aga siiski lendas laeng loomast mööda, kuid nüüd olin sihtimata jänese maha lasknud, keda ma ainult pauguga hirmutada tahtsin. Mul oli tõesti kahju sest jäneseest. Ma ei viinud teda koju, vaid matsin ta leinates lähedale lumehange.

Sestsaadik roostetab mu püss seinal.

Lahing.

Ungari kirjanik **Kálman Mikszáth.**

Jürgnev lugu põlvneb tost ajast, mil ilusas Sakorjes Balkani elanikkude vahel veel kibedaid salklahinguid löödi. Türklased ja bosnialased koondusid vastamisi, kuigi nad varemalt üksteisega ilusasti olid läbi saanud! Jumal teab, milleks vaja oli Sakorje mägestiku halle kaljusid verega värvida. Võimalik, et seda ei tea armas Jumalgi, vaid seda teadsid vaid selleaegsed kuningad.

Suurtes maades teab üksainus inimene kõik: vägede ülemjuhataja. Tema käsib, kes seda ja teist peab tegema, kuhu peab minema ja kus seisma. Ilusas Sakorjes aga võis igaüks ise oma käe peal talitada. Temale oli see valus, kui ta alla jäi; jäi aga teine alla, siis oli see temale valus, aga mis oli sellega tegemist kolmandal?

Tüise Stevo Pashitsh kogus oma ümber neliktimmend tüsedat poissi ja läks nendega iga teisipäeva õhtul, kui kodused tööd tehtud, vaenlast otsima. Teisipäevast laupäevani võideldi ja need, kes alles jäid, tulid laupäeval jälle koju naise ja laste juure, ning toimetasid lähema teisipäevani kodus mehetööd.

Ühel kolmapäevahommikul sattusid Stevo Pashitshi mehed Krushevatchi mäetipu taga, kus niipalju kaljusid on kui mujal sipelgapesi, nelja- kuni viiekümne mehelise vaenlase salga peale. Noh, see kolmapäev algas hästi.

Juba kaugelt võidi salga juhti — metsikut, hiiglasuurt Takir Osmanbegovitshi — ära tunda. See mees oleks olnud vististi kõige suurem kangelane maailmas, kui oleks võideldud taperitega nagu vanasti. Aga kuri tinatükike ei austa mingisugust mehejõudu.

Kui vastased üksteist nägid, oli esimene, mis nad tegid, et neist igaüks oma püssi tühjendas ja siis ruttu kalju taha maha kükitas. Sest sõda on vaid siis ilus, kui tervis viga ei saa.

Kaljusid oli küllaldaselt nii türklastele kui bosnialastele, sest Sakorjes leidub enam kaljusid kui inimesi. Ja kaljude tagant hakkasid nad siis üksteist lõbusasti põmmutama — see tähendab: nad oleksid meelsasti põmmutanud, kui kedagi oleks olnud, keda oleks lasta võinud. Sest nii pea kui nad kõik kaljude taga kükitasid ja ainult püs-

siraua otsad sealt välja paistsid, oleksid nad võinud tabada ainult kaljusid, aga neile ei oleks see viga teinud.

„Tulge välja, teie paganad!“ hüüdsid bosnialased, ja tuul ning kaja kandsid nende hüüded huludes edasi. „Ärge pugege aralt kaljude taha, kui mehed olete!“

Aga türklased mõirgasid sedasama nõukides tagasi:

„Et need neetud kivid teie peale kukusid, te uskmatud koerad! Oleksite tõesti suured kangelased, kui võiksite ainult püssid välja laskina saata. Mispärast ei julge te kaljude tagant välja tulla?“

Kuid nad võisid hääled ära karjuda, ei türklastest ega bosnialastest tulnud ainuski mees kalju tagant välja; ainult mõni pea vaatas mõnikord üle inimestest tühja maa, kus ainult suured kivihunnikud üles taeva poole vahtisid. Aga iga kaljurahnu taga peitus sõdur, kuid kõik need sõdurid lammasid teisel pool kivi.

Kas on keegi iial sellist asja näinud? See kestis nii lõunani. Siis leidis Stevo Pashitsh loo lolli olevat ja hüüdis türklastele:

„Kas ei oleks avalik võitlus targem?“

Nüüd hakkasid türklased oma vahel nõu pidama, ja see sündis nii: Hassan Tshengitsi kisas Osmanbegovitshi üksikud sõnad Ibrahim Svreljugale, Ibrahim andis need teisel pool kaljut pikutavale Omar Kovatsevitshile edasi, Omar Kovatsevitsh aga — kelle hääle ära — kisas selle suure vaevaga edasi mäelõhes peituvale Jovan Hassanovile (selle elu oli mäelõhes kõige julgem).

Kestis tund aega, enne kui juhisõnad kõigi juure olid jõudnud. Ja siis, kuni need vastasid! Ja siis jälle juhi vastus!

Lõputulemuseks aga oli otsus, nemad ei ole hullud, et avalikult võitlema hakkavad. See ei olla sama kange vastasega mõnus. Kõige parem abinõu olla näljutamine. Kes varemini nalga tunneb, küll see ka välja tuleb, ja kui ta välja tuleb, siis juba on kerge teda maha lasta. Ei tule ta aga mitte välja, noh, siis sureb ta kalju taga lihtsalt nalga.

Näljutamisenmõte meeldis ka bosnialastele. Leidus neil ju ranitsas veel toitu.

„Hea küll,“ mõirgas Stevo Pashitsh sõjakuulutuse vormil, „nälgime siis!“

Ja nad hakkasid nälgima. Aga neljapäeva lõunal olid neil kõigil juba kõrid kuivad

ja kõhud korisemas. See aga on paha asi. Sest isamaa eest võidelda on tšna kena ja surra magus, aga isamaa eest nälgida on juba veidike raskem.

Türklased said nälginisest ennem „kõhu täis“, ja nüüd olid juba nemad need, kes soovisid avalikku võitlust.

Pashitsh pidas oma meestega nõu, aga need otsustasid ennem surra kui tühja kõhuga võidelda. Sõnaga: Osmanbegovitshile anti eitav vastus.

Nii ei jäänud muud üle kui edasi oodata. Mõlemad vastased pidasid neljapäeva õhtuni vastu, mil ägedasti hakkas vihma sadama. Oli hirmus ilm, Pashitsh sügas vihase pead ja hüüdis siis vastasele tunedalt: „Sina, Osmaubegovitsh, kas kuuled? Teeme juba kord ometi midagi mõistlikku!“

Nüüd hakkasid juhid jällegi tinglema.

„Tead sa,“ vastas Osmanbegovitsh, „kõige parem oleks sõjariistade rahu teha.“

„Meie relvad seisavad juba isegi küllalt kaua.“

„Mõtlen aga ainult pooletunnilist vaheaega.“

„Pooletunnilist vaheaega? Hm, kuidas sa seda mõtled, Osmanbegovitsh?“

„Mõistata ise, Stevo Pashitsh!“

„Mis me sel ajal teeme? Kas usud, et pärast seda peame võitlema?“

„Ja mis usud sina, Stevo?“

„Mõistata, Osmanbegovitsh!“

„Tean küll, aga ütle sina seda!“

„Mina mitte. Võtku mind tont, kui ütlen.“

„Aga sa tead seda?“

„Võtku mind tont, kui ma seda ei tea?“

„Noh, olgu, Stevo. Kui see sul raske on, siis ütlen mina seda: meie mõistame pooletunnilist vahet nii, et teie sel ajal paremale poole võite minna, kuhu ise tahate...“

„Teie aga pahemale poole,“ hüüdis Stevo.

„Nii see on,“ kiitis türklane. „Selle juures pole midagi paha.“

„Muidugi mitte,“ arvas Stevo Pashitsh.

„Me saame ju elus veel muidugi kokku.“

Kalju tagant tõstsid nii Pashitsh kui Osmanbegovitsh parema käe üles, tüksteisele nii sümboolselt kätt andes — ja läksid siis, ainustki pauku laskmata, võimsasti lauldes minema.

Sellise lõbusa lõpu sai Krushevatschi lahing aastal 1877.

Tühjad taskud.

Hollandi kirjanik **Toon Ruygrok.**

„Kas sa midagi ütlesid?“ küsis mu sõber Tom, maalikunstnik. Ta teadis väga hästi, et see ei olnud niiviisi, kuid ta tahtis alustada kõnelust, kui oli läbi lugenud hommiklehe. Mul ei olnud vähematki himu selle peale vastata. Mul ei olnud millekski himu. Ma ei suutnud üldse mõista, et ta üldse veel kõneleda tahtis. Tema lugu oli sama halb kui minulgi. Mul ei olnud pennigi taskus ja tal oli sama palju. Ja sellega pidime tänase päeva läbi saama. Järgmisel hommikul võis alles tulla mu onu kuuraha. Et meie täna midagi süüta ei saa, kuna meil enam kuskil ei olnud krediiti, et meil oli oodata perenaiselt ainult vihahoogu, kui pöörasime tema poole, kuna võlgnesime talle juba kolme kuu tüüri —, see ei näinud tegevast Tomile muret.

Mu tumedate mõtet sekka helises telefon. Võtsin kuuldetoru.

„Ah, Tini, sina oled see . . . jah, õigus oleksin selle peaaegu unustanud . . . muidugi tulen ma . . . see tähendab . . . noh, tulen kohe . . . nägemiseni!“

Riputasin kuuldetoru üles. Näisin vist armetu, sest Tom raputas ehmunult mu käevart.

„Tom“, ütlesin ma nõrgalt, „taevas ja pörgu näivad olevat meie vastu! Seal helistas mu onutütar, kellele lubasin kaheksa päeva eest, et lähme koos lõunat sööma. Ta on vaksalis ja ootab mind. Pean minema . . . ta on selle rikka onu tütar . . ., kuid mis pean peale hakkama ilma pennita taskus?“

Tom sai sel silmapilgul suureks. Ta näitas end tõsise sõbrana. „Sa lähed sööma, mu poiss,“ ütles ta pühalikult, „ja mina muretsen vahepeal raha. Mine onutitrega „Valge Silla“ restoraani ja enne kui olete söömisega valmis, olen rahaga sinu juures . . .“

„Aga kust — taeva pärast — võtad sa raha?“

„See on minu asi,“ ütles ta. „Mine sinna, kus kutsub kohus!“

Tini oli vaksalis ja meie teretasime üksteist südamliselt. Pean ausalt ütlema: leidub vähe nii ilusaid onutitreid kui on minu onutütar, ja ta nägi veetlev välja. Pärisin onu tervise järele ja hakkasin lobisema. Esiteks tegi see mulle löbu, et Tini kuulaski tähelepanelikult, teiseks saavutasin sihi, et

ta tuli minuga jala, selle asemel, et võtame söiduki. „Käimine on terve,“ ütlesin tõsiselt. „ja see teeb sulle head peale rongisõidu.“

Teel ei saanud ma mõttest lahti, et mängisin kardetavat mängu, kuna olin Tini ettepaneku nii kergemeelselt vastu võtnud. Kuid teiselt poolt ei olnud mul muud valikut. Nii astusin lõpuks — tuhat hirmu tundes — Tiniga kokkuräägitud lokaali ja tellisin kaks menüüd. Kell oli juba peaaegu kaks. Söömise ajal ei muutunud mu tuju paremaks. Katsusin mis võisin, et pikendada meie koosviibimist, mõtlesin kõiksugu asju välja, jutustasin ühe nalja teise järele, ja teistes oludes oleksin osanud hinnata oma kaaslanna südamlisust ja tänulikkust naeru, kuid selles situatsioonis oli mu lõbusus ainult völlanali. Mulle näis, et mu kõri nõõrib nägematu salatige vaenlane.

„Ütle, Fritz, kuidas oleks, kui nüüd lähleksime,“ pani Tini ette. „Mul on liinas veel sisseoste teha ja hiljem võime koos kuhugi minna. Küll sa leiad midagi lõbusat.“ — „Nüüd minna?“ naersin ma, kuigi mul puudus naeru tuju, „meie joome ometi enne aias tassid mokat, eks ole? On nii tore ilm ja seal istutakse nii mugavalt.“

„Kuid ma pean tõepoolest linna minema —“

„Sellega on veel aega. Tini, tule, siin on nii kena.“

Tini vaatas mulle otsa. Silmapilguks arvasin nägevat ta kelmikates silmades midagi vallatuse taolist — siis oli ta nõus ja ma võisin oma surmaotsust pool tundi edasi nihutada.

Meie jõime mokat. Õnneks võttis Tini nüüd oma peale kõneluse hoos hoida. Tal olid kenad mõtted ja kui pöörasin tõsisematele asjadele ja hakkasin kõnelema minu õpinguste ja minu lõpueksamidest, näitas ta end targa ja mõistliku tütarlapsena. Ühe sõnaga: ta oli suurepärase. Ja ometi istusin nagu sütel ja arvasin järele, et mu väljaminekud olid siiani seitsme marka kuuskümmend ja et nüüd peaks Tom tulema või . . .

Äkki tundsin pistet südames. Ülemkelner tuli otsesid meile poole. Jumala pärast, kui ta esitab arve . . . „Vabandage mu härra, on mul au kõnelda härra Sandersiga?“

„Jah,“ vastasin kartlikult.
 „Teid palutakse telefoni juure.“
 „Tom,“ hüüdsin valjult ja märkasin ühtlasi, et olin veider. „Üks silmapilk, Tini!“ Järgnesin ülemkelnerile, kes juhatas teed
 „Hallo!“ hüüdis Tom, kelle hääle kohe ära tandsin. „Kuule, kas mäletad mu vana pruuni palitut kollaste nõöpidega — sellest sain lahti!“

„Mis läheb see mulle korda?“
 „Tasa, mu armas! Müüsin ta maha ja raha on mul taskus!“

„Hurra! Siis olen päästetud! Tule niiruttu kui võimalik siia. Nii pea kui onult tuleb kuuraha, saad kõik tagasi. Palju sul on?“ küsisin veel.

„Viis marka viiskümmend!“ ütles Tom vaimustatult. Tundsin, et kahvatusin. „Ah Junal, Tom, ma vajan hoopis rohkem. Mis ma teen?“

Olin mahalöödud. Tom oli esimene, kes jälle kõneles.

„Kas su pruunid kingad seisavad kapis?“
 „Jah, võta aga!“ hüüdsin mina, „müü nad maha ja oma tsilindri ka, nii kiirelt kui võimalik. Ootan sind siin!“

Läksin Tini juure tagasi — tinaraskete sammudega. Pidin jälle midagi välja mõtlema; vähemalt tund aega pidin Tiniga aega viitma. Kell oli pool viis.

Tellisin Tinile teise portsjoni mokat. Seletasin, et mul on hiiglajanu, ja tellisin enesele ühe klaasi õlut teise järele. Siis haaras mind täielik meeleheide. Kui Tom nüüd tuleb, ei ulata ta raha jälle . . .

Jälle helistas Tom. Mu pessimistlikud

ootused täitusid. Puudujääk oli suurenenud. Meil oli üheksa marka kuuskümmend ja mu arve oli tõusnud vahepeal kümne marga kolmekümne peale. Siia juure tuli veel jootraha. Kuid Tom ei heitnud veel meelt.
 „Pea püsti!“ hüüdis ta. „Mul on idee!“

„Mine põrgu!“ vandusin teda, nüüd tõsiselt vihane. „Su ideed võivad varastud saada!“

„Müün oma pildi maha! Ta on väärt viis-sada marka, ma annan ta kahe saja ja kui peab olema — veel odavamalt, ma ei helista enam, vaid tulen ise rahaga.“

Ärevalt läksin meie laua juure tagasi.

„Mõtlemiseks,“ jutustasin Tinile, „mulle helistas sõber, kes tahab tingimata minuga kõneleda. Vist tähtis asi. Kuidas oleks, kui sööksime siin õhtut? See kestab veel tunni.“

„Ei, armas poiss,“ naeris Tini, „see on võimatu, mu rong läheb kell seitse ja ma pean nüüd minema, mind oodatakse kodus.“

„Ja, siis . . .“, ütlesin meeleheitliselt.

„Ah, õigus,“ ütles Tini püsti tõustes, ennekui seda unustan — mul on kaasas rahakiri sinu jaoks . . . Isa andis sinu kuuraha ühes. Siin. Palun!

„Tini!“ hüüdsin ma . . . ja jutustasin talle raskelt hingates kogu loo. Tini tahtis naerust lõhkeda. „Ja minu käes oli päästmine!“ hüüdis ta.

Ülemkelner teretas viisakalt, kui astusime tellitud autosse.

„Auto on nii mugav,“ seletasin ma.

„Käimine on aga terve!“ pareeris Tini. Kui välja astusin, olin Tiniga kihlatud.

Head uut aastat.

P. Grünfeldt.

*Head aastat uut, kel ilmas lahet
 on püüda headusele, edule!
 Head aastat uut, kes põlgab pahet
 ja ustavaks jääb oma kodule!*

*Head aastat uut ma soovin kõikidele,
 kes meie lugejateringi käib!
 Üks pere oleme, kes valgusele
 siin püüame, mis ilus on ja näib.*

*Sa neilegi, kes oma kannal
 on kinnitanud kodust kaugele,
 uus aasta, palju õnne anna
 ja rõõmu juhi nende laugele!*

*Meist hoiatame eemal kõik, mis paha,
 ja meie tööd ning elu õnnista,
 kui juhime kõik oma saha
 nii, et sest kasu saab ka kodumaa!*

Vari sügavikust.

Balti-Saksa kirjanik **Oleg Berting'i** romaan.

1

Kiirelt libises „La Plata“ tugev hiiglakere läbi ilmamere otsatuse.

Punaselt tõsis inimlik päikesest väsinud ookeani nõrgast rohekassinisest. Liikumatu ja raskelt puhkas õhk vee peegeldaval siledal pinnal. Laisalt ja lõdvalt heljusid lipud, kiigutatud laeva liikumisest.

Holger Thorstens oli nagu enamik reisi- jaid veetnud õõ puhkamistoolil laevalael, et vähemalt mõned tunnid magada. Kajutite umbuses ei võinud une peale mõeldagi. Nüüd vaatas ta, reelingule toetudes, udusse kaugusse ja mõtles Tamaarale.

Ennekuul see naine oli astunud ta ellu, oli ta tee olnud selge ja sirge. Aasta eest oli ta Indias jogidega ühendusse astunud ja nende õpetus oli sulanud tema põhjamaise müstitsismiga omapäraseks ilmavaateks, mille kutsutud apostlik ta end pidas. Inimene peab olema üksik ja vaba, et saavutada õnne — see oli ta usutunnistuse põhimõte. —

Ta reisis ringi, pidas loenguid, teda ter-

vitati vaimustusega ja ta sai „moodsaks“.

Väliline edu pimestas teda ja ta veendus ikka sügavamini oma vaadete õigusest. Noor ja kogenematu, nagu ta oli, ei tulnud talle mõte järele uurida, kas inimesed, kes tunnistasid end ta pooldajateks, ka tõsiselt järgnesid ta õpetusele. Ka ei mõelnud ta, et ta austajannade vaimustus kindlasti kuulus rohkem talle enesele — ilusale ja huvitavale noormehele — kui ta ideedele. Ta noor, hõõgav süda ei näidanud talle asju nagu need olid, vaid nagu ta neid tahtis.

Siis õppis ta Tamaarat tundma, ilusast Vene lauljannast, kelle täht säras iga päevaga heledamini. Nagu Holger Thorstens reisis temagi Buenos Airesist Berliini. Seal ootas teda pikem võõrusetendus.

Kogemata, einelauas ja veetsid hiljem hulga tunde tüksteise seltsis hõbedastel, troopilistel, kuivalgetel öödel.

Äkki teadis Holger, et armastas Tamaarat. Põhjamaalase kuristik sügava, süngi kire ja endpiinava sentimentaalsusega.

Meeleheitliselt võitles ta selle armastuse vastu, mis läbib ta usu, lõhkus ta maailma.

Ta katsus hoiduda Tamaaraga kokkupuutumisest ja kui see siiski sündis, oli ta jahe ja tagasihoidlik. Kuid see välise külmuse soomuskatekaitsetes teda sama vähe armastuse vastu, nagu suudab end kaitsta ta kodusaare Islandi lume ja jääga kaetud maapind tuliste geiserite eest. Ikka jälle pidi ta mõtlema Tamaarale. —

Valge, ravitsetud käsi puudutas õrnalt nagu lumehelvet ta õlga. Tähelepanematult oli Tamaara ta juure astunud.

Holger tõsis, puudutas kergelt huultega ta sõrmeotsi, palus teda

Virumaa rahvaülikool Kunda mõisas.

Virumaa rahvaülikool algas oma tegevust Kunda mõisas 1925. a. loodusteadlase Dr. G. Vilbergi juhatusel. Praegune juhataja on J. Ruus. Koolis õpetatakse ajalugu, emakeelt, kirjandust, põllupidamist, karjakasvatust, aiatööd, kodumajandust, arvepidamist, loodusõpetust, maateadust, tervishoidu, karskusõpetust, laulmist, võimlemist, käsitööd j.n.e. Opetuse eesmärk on õpetada õpilasi harjutama mõtlema tähtsamate eluküsimuste üle ja väljendama mõtteid selgesti ning täpselt.

istet võtta, kuid jäi ise seisma, ilma enesele teist tooli muretsemata.

Tamaara mõistis ja punastas sügavalt selle viisaka haavamise piitsahoobi all. Siis kadus veri ta näost. Ta ütles otsekohe ja kuivalt: „Holger! — Tean, et Te mind armastate ja mina Teid! Küsin Teilt nüüd tõsiselt, esimest ja viimast korda: Kas jääte kindlasti selle juure, et ohverdate enese ja minu õnne fantoomidele?“

„Mu fantoomid on mu õnn?“

„Teie ei ole õnnelik.“

„Praegu mitte. Kuid mis praegu seisab mu õnne teel, selle õnne, mida arvan mina,

„See ei ole tõsi!“

„See on tõsi!“

„Andestage, kuid mina . . . ma ei või Teiega enam rääkida!“

„Holger! — Teie ei tea, mis teete!“

„Tean ainult, et tahan ükski jääda!“

Tamaara nägu oli tuhakarva. Ta silmadesse ilmus iseäralik pilk. Nad näisid tühjajad, võõrad ja tarretud. Neis oli ebamäärane ähvardus.

Iga teine ka vali, brutaalne inimene oleks katsunud nüüd asja parandada. Kuid seesmiselt pehme, hästikasvatatud ideaalist jäi kindlasti oma pimedada jonnijuuure. Ta tun-

Meeskäsitöö Virumaa rahvaülikoolis.

Õpetab A. Näks.

on ainult katsumine millest tahan välja tulla kindlamana ja õnnelikumana!“

„Teie ei tunne elu ja ei tea midagi armastusest. Teisi tahate Teie õnnelikuks teha, kes Teile ei lähe korda. Mind ja enast piinate Teie! On see mõistlik?“

„Teie ei mõista seda. Võtke minu ilma-vaade omaks!“

„Armastan elu. Täit, kirjut, ahvatlevat elu. Ma ei tunne kaasa kloosterlikule või mittekloosterlikule ilmasalgamisele ja Teie „ilmalik mungaelu“ ei meelita mind. Ma ei ole nagu paljud teised naised, kes peavad Teid sellepärast „huvitavaks“, kes Teile näkku räägivad meelitusi ja Teie selja taga Teie üle naeravad või Teid kahjatsevad!

dis, et Tamaara oli kõnelnud tõtt, et teda peeti huvitavaks narriks, kuid ta sulges meeeldi silmad, mis Tamaara oli avanud, sulges südame mõistusele. Ei tahtnud näha rääkimata kibedat, ei tahtnud seda uskuda. Võttis ta sõnu enese veendumuse vastu sügava, teadliku haavamisena.

„On see Teie viimane sõna?“ küsis Tamaara peaaegu hääletult. Ta teadis, et andis enesele palju andeks, kuid tema kui targem ja kogenum, tundis kaastundmust Holgeri, rumala, eluvõõra unistaja vastu.

„Mu viimane!“

Tamaara vaatas talle veel kord kindlalt silma. siis pööris ta lühidalt ja läks.

Nüüd alles märkas Holger ta pilku ja lu-

ges selles tulevase õnnetuse ähvardust. Kuumusest hoolimata tundis ta kerget värinat. Vastu tahtmist järgis ta silmadega Tamaarat: noor hommik ümbritses punaka säraga ta sirget, lüliskeste, nürviliste sammudega kiirelt eemalduvat kaju. Äkki kadus ta kajutite taha.

Holgerile näis, et ta ees avanes valulikult suur aegutav tühjus.

Kogu päev jäi Tamaara plats lauas tühjaks ja ka muidu ei olnud teda kusagil näha.

Holger märkas nüüd, et oli asjatult kulutanud jõudu võitluses armastatuga, et ta võit oli ainult näilik, mis peitis eneses valu ja kahjatsust. Asjatult oli ta olnud julm Tamaara vastu, asjatult valju enese vastu. Mittermaine maailm, mille ta enesele oli ehitanud, kõikus. Äkki janunes ta elu järele, tõelikkuse õnne järele, kuigi seda ostab õnnetus ja valu. Mis ei olnud suutnud armastus, mis puhkas kättesaadavalt, seda suutis armastus, mis näis kadunud.

Rahutult rändas ta laeval ringi, lootes kohata Tamaarat. Tas põles tume rahutus. Ta meeled kohad tuksusid, ta silmad põlesid.

Ta teadis: — kui ta Tamaarat täna ei näinud, koputab ta homme ta kajuti uksele.

2. Hüpe sügavikku.

Mitte ainult Holger ei otsinud Tamaarat; tal oli kaaskannataja. Shoti maalikunstnik Frank Malcolm, mees kolmekümne keskel, armastas Tamaarat oma ilujanuse hinge ja oma tõu jonnaka truuduse kogu põletava kirega.

Kui ta märkas Holgeris eelistatud võistlejat, tõmbus ta tagasi ja lukutas selle tunde eneses. Kuid juba mõne päevaga näitusid ta peaaegu üliinimliku välise enesevalitsuse jäljed. Ta näis haige, kitsad, energilised huuled olid tugevasti kokku surutud ja ei lödvenenud iialgi naeratuseks, ta silmi ümbritsesid mustad võrud ja ta pilgus loitis rahutu tuli.

Nüüd rändas ta, näilikult ükskõikne, korrapäraste, pikkade sammudega laeval. See teeseldud ükskõiksus oli ta vägeva tahtejõu pingutus, sest Tamaara äkiline kadumine oli tas äratanud lähedase õnnetuse kindla eelaimduse, mis tihti leida ta rahva juures. Ta rahutus oli sellepärast suurem kui Holgeri ebamäärane ärevus, tõusis kuni väljakannatamatu piinani ja raskendas ta hingamist. Siiski takistas teda ta jonnakas uhkus Tamaarale kajutis külaskäiku teha.

Holger kohtas mitmeti omal rännakul

maalikunstnikku, kes nurgelisest kujust ja kunstiliselt lohakast riietusest hoolimata mõjus lõpmata elegandilt. Vaikides astusid nad üksteisest mööda ja ei vaadanud üksteisele otsa. Varem ei olnud Holger maalikunstnikku tähelegi pannud. Nüüd tundis ta äkki instinktiivselt, kuidas lood olid teisega, aimas, et ka sellel istus murelik rahutus kuklas.

Mõlemad otsisid asjatult — Tamaara oli ja jäi nägematuks. — Ohtupoolel hiilis veest kahvatuhall pilverüngas. Tapealmised ääred vabanesid ja hiilised tontlikult taeva poole. Lühidad, valjud tuulepuhangud pühkisid õõnsa kohinaga üle mere ja ehtisid seda valgete helmedega.

Kõik hingasid vabamalt peale rõhuvat kuumust. Keegi ei kartnud tormi. Hiiglasuurel „La Platal“ tundsid end kõik kindlad ja varjatud.

Ainult Holgerile ja Malcolmile näis pilv põhjas sünge märgina, et aimatud õnnetus varsti täitub.

Suurest kuumusest hoolima tatantsiti igal õhtul. Nüüd, kus ilm oli jahedam, andus noorsugu tantsule erilise agarusega.

Tund aega ootas Holger tantsusaalis Tamaarat, kes muidu iialgi ei puudunud. Täna — ta ei tulnud! . . .

Ka Malcolm ilmus mitmeti tansusaali uksele. Lasi tumedatel, kurbadel silmadel nüüd juba halvasti varjatud rahutusega üle tantsijate uita ja kadus jälle.

Lõpuks ei kannatanud Holger tantsusaalis enam välja. Ta läks hirmsa tormi kätte. Hулudes lendas tuul üle kohiseva, vahuse mere, heitis end nägematu jõuga Holgeri peale, et see peaaegu vankus ja end kajutiseinast kinni pidi hoidma, hiilis kaeblikult mastide ja korstnate ümber, nuuksus tasaselt värisemas taakelvärgis.

Õudselt säntendas ikka pimedamaks muutus pilverüngas kuu ebakindlas valguses ja taevalaotuses tontlikult edasilibisevad varjud pimestasid ta ketast.

Holgerile näis, et ähvardava, tormitiine pilve ja ta saatuse vahel on saladuslik ühendus. Ta rahutus kasvas. Uuesti hakkas ta veel rahulikult jooksvat laeval kiirete sammudega edasi-tagasi käima.

Äkki nägi ta Malcolmi. Maalikunstnik seisis tüüri lähedases. Parema käega hoidis ta reelingust, keha oli nagu hüppevalmis ettepoole kummardunud. Ta silmis oli kartlik pinevus.

Holger vaatas ta pilgu suunas ja ta hingamine peatus . . .

Parem käevars ümber lipuvarda, keha

kaugele ettepoole kummardunud, nägu mere poole, seisis naise kuju.

Holger tundis ära helehalli reisikostüümi ja hõbehalli loori — see oli Tamaara . . .

Nagu ööfantoom näis ta heljuvat tumedalt voogava, valgemuustrilise veevaiba kohal, sulades tontlikult pilvevarjudega.

Holger ruttas ta poole, Malcolm, kes ta tulekut ei olnud kuulnud, tuksatas tugevalt kui äkki tast mööda tormas.

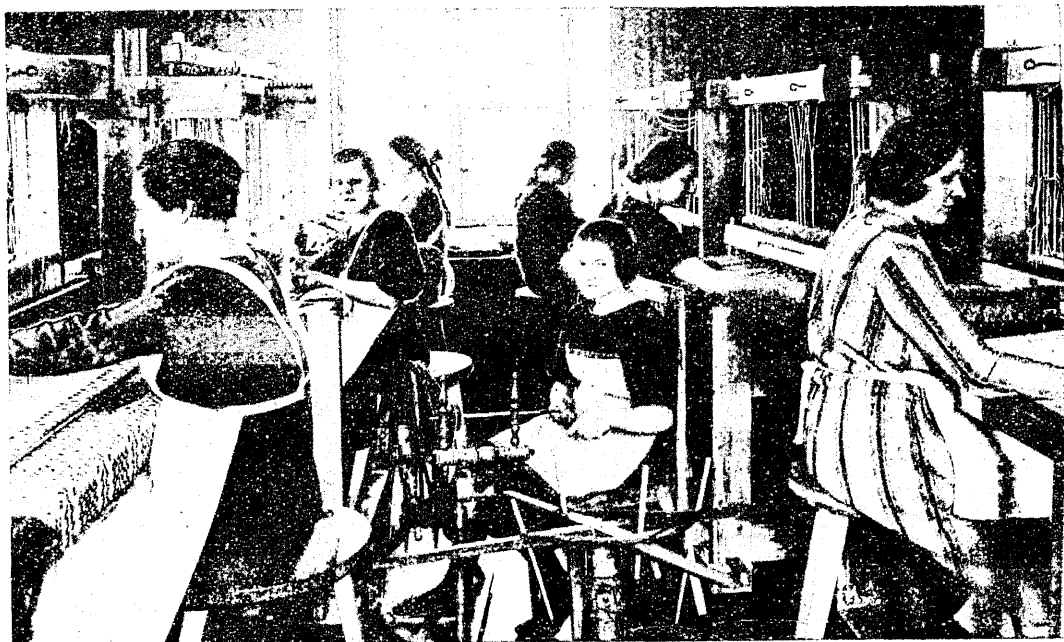
Mitte kümme sammu ei lahutanud Holgerit Tamaarast, kui ta ääretus öudsuses märkas, oma toest lahti lasi ja ta ettepoole

ta suud ja silmi kibeda, põletava soolveega.

Ta oli kaotanud peaaegu täielikult orientatsiooni ja ujus umbkaudu koha poole, kus arvas Tamaara olevat. —

Kui Malcolm oli välja kisendanud iga laeva pardal nii väga kardetud hädahtüide, jooksis ta nagu Holger pikkade sammudega lipuvaarda juure ja hüppas meresse. Meeletu meeletehkest, hoolimata sellest, kas ta hütiet oli kuulnud või mitte.

Et ta hoolimata oma ebaharilikult teravatest silmadest vee keevas nõiapajas ja ikka

Naiskäsitöö Virumaa rahvaülikoolis.

Õpetab M. Roobere.

libises . . . Pikk loor kaldus tontlikult öös ja tuules . . .

Ta kuulis enese taga hütiet: „Mees üle parda.“

Lõikavalt, läbitungivalt tuli see hüüd vastanud meeletehkest Malcolm'i rinnast.

Kahe hüppega oli Holger õnnetuskohal. Juba laevast kaugel, vahutava laine harjal, nägi ta tumedat täppi.

Silmad kindlasti sellesse kiinduuud kargas ta võimsa hüppega merde.

Siis ei näinud ta enam midagi. Ta vajus sügavalt musta vette, mis lõi ta kohal luk-sudes ja kohisedes kokku. Kuid kiirelt tuli ta uuesti veepinnale ja võitles kogu jõust lühidate, pritsivate laine vastu, mis täitsid

pimedamaks muutavas öös rohkem ei näinud kui Holger, ujus ta instinktiivselt selle järele. Holgeri, võistleja ja praegune seltsimees hulljulge päästetööl, joonistus vahetevahel üsna selgelt ta ees lainetevahus.

Holger ei vaatanud taha ja ei teadnud sellepärast, et teine talle järgnes ja kogu jõu ja vastupidavusega sama silhi poole püüdis nagu temagi.

Õnnelikul kombel ei olnud Malcolm'i hüie kuulmata jäänud. Järgmine vahil seisv madrus oli seda kuulnud ja alarmi teinud.

„La Plata“ võimsaad msinad seisaatsid äkki.

Rahutult märkasid reisijad, et laeva vägev südamelöök peatus. Tantsusaalis män-

gis muusika edasi, kuid paarid vaatasid, üksteisele ehmunult otsa, astusid üksteisest ehmedes eemale. Õhus tundus paanika meeleolu . . .

Laeva ohvitser astus saali. Tõstis käe. Muusika vaikus. Hirmunud silmad vaatasid ta mehelikule tumepruunile näole.

„Laeva ei ähvarda hädaoht! — Mees üle pardal!“ hüüdis ta selgelt ja kuuldavalt saali. Siis ruttas ta edasi, et rahustada teisi reisijaid.

Tema taga kiirustasid fantsijd tekile. Osalt sensatsioonihimulised, osalt kohkunud: õnnefus võis olla tabanud suglast või sõpra.

Väljas heitis end torm neile elava müüri vastu, rebis naistel peaaegu kerged riided seljast, sasis nende ja nende saatjate hoolikalt seotud juukseid. Mässis higised kehad nagu külmadesse, niiskettesse lina-desse.

Mõned jooksid kajutisse, et end sooje-malt riide panna, Paljud aga võitlesid nii nagu olid läbi tormi kohani, kus alla lasti päästepaati.

Kapten oli paatide juures. Kõiega panid madrused lähema ümbruse kinni, et seltsimeeste päästetöö ei saaks takistatud uudis-himuliste hulgast.

Oli raske ja hädaohtlik töö paate pääste-meeskonnaga iga sekundiga kasvavas tormis metsikusse merde lasta. Kuid kiirelt ja vahejuhtumiseta sooritasid osavad merimehed oma raske ülesande.

Ei olnud veel möödunud viis minutit Malcolm hüüdest saadik, kui valged paadid juba tantsledes üle laine kihutasid. —

Lühike laine lõi Holgerile kõvasti näkku ja täitis ta suu soovleega. Ta pidi kõhima, lämbus peaaegu.

Siis märkas ta, et pidi katsuma end päästa.

Äkki haaras teda külm surmahirm. Ta pööras ringi, ujus laintega tagasi ja sihtis „La Platat“.

Ta nägi teda kauguses. Nagu judisev valgussaar säten-das ta lootusrikkalt mustas öös, vahete vahel heledalt särava lüües, mõnikord peaaegu tumestatud kõrgetest lainetest,

Kiirteheitja rohked kiired eksisid otsides üle vee. Nende valguses nägi ta saladaid, valgeid paate, mis tulid ikka lähemale, aetud hiiglaste jõust, kes tihetasaselt siia-sinna liikusid. Nii oli siis märgatud õnnetust „La Platal“ jakatsuti päästa.

Äkki kiindus kiirteheitja silm liikumatult tihete punkti.

Holger nägi vees inimesepead ja hõiskas seesmiselt. Kõik väsimus, kõik kartus olid

unustatud. Tugevate löökidega ujus ta sihi poole.

Seal tundis ta ära Malcolm'i, kuigi selle nägu oli varjus.

Hirmus pettumus röövis talt kõik jõu. Talle näis äkki, nagu ripuks märjad riided tinaraskelt ta keha küljes, vaevalt suutis ta veel liigutada käevarsi ja jalgu. Peas tundis ta uinastavat kohinat.

Ebaselgelt nägi ta üht päästepaati päris lähedal. Selle kõrval Malcolm'i võitlusest ja hirmust moonutatud, kiirteheitja rohekas valguses tontlikust tumedast veest kerkivat nägu, ta tõstetud käevart, mis näitas ettepoole, mere sihis.

Siis langes vägev laine kohinaga, ta tundis, et sügavik teda peatamatult enesesse kiskus. Ta kogu elu kihutas tast mööda nagu vallandatud filmipael. Mõnus soojus hoovas tast läbi. Ta kõrvus kõlas nagu vaikne, kauge muusika . . .

Äkki kostis sellest Tamaara hää: „Tule! — Ootan sind!“

Ta teadis nüüd, et Tamaara oli surnud...

Kuid ta ei tunnud valu . . . Ta on kohe ta juures . . . Ja tõepoolest . . . äkki lendas ta noolkiirelt läbi särava, kõlava kauguse kuhugi . . .

Kauguses viipas Tamaara . . . Ta hõbehall loor lehvis tuules ja kadus . . .

Siis et tunnud Holger — enam midagi...

Kuna päästepaat lähenes Malcolm'ile, nägi tüürimees imestusega, et mees, kelle poole nad sõudsid, neile vastu ei ujunud, vaid samas sihis nagu ujuis edasi ujus.

Malcolm oli, kiirteheitja läbi tähelepanelikuks tehtud, paate küll märganud, kuid ta katsus jonnaka meeleheittega võimalikult lähedale sellele kohale jõuda, kust lootis Tamaarat leida.

Alles kui teda hüüti, pööras ta ringi ja lasi end paati tõmmata.

„Ma ei ole üksik,“ hingeldas ta. „Veel kaks on vees . . . eestkätt naine . . . ta peab päästetud saama . . . tingimata! . . . Ta on seal ees . . .“

Ebamäärase käeliigutusega näitas ta arvatavas suunas. Kuid kuigi kümme teravat silmapaari pingutatult vahtisid valgustatud öösse, ei näinud nad muud, kui kannatamatult ähvardavat vett.

Sellest hoolimata otsisid nad truus kohusetäitmises edasi, nüüd juba ühiselt teise paadiga, mis vahepeal juure oli jõudnud.

„Stop!“ komandeeris äkki teise paadi tüürimees ja keeras paadi. Talle näis, et läheduses veepinna all oli paistnud inimese pea.

Ta ei olnud eksinud. Kui ta käega kobades vette haaras, puudutasid ta sõrmed inimese keha.

„Käes!“ hüüdis ta, haaras vajuva kogu kuuekraest kinni ja tõmbas selle paadi juure. Varsti lamas see paadis. See oli — Holger.

Tarretu, sinaka näoga lamas ta seal. Ei olnud näha, kas ta oli surnud või elus. Viimane oletus oli küll võimalikum, sest et ta muidu enam veepinnale ei oleks kerkinud. Igatahes ta oli äärmiselt hädaohtlikus seisukorras, sest paadis, mida torm ja lained metsikult ringi paiskasid, ei võidud teha äratuskatseid ja kaunis kaua kestval tagasi sõidul laeva juure võisid veel mitu rasket lainet paati lüüa.

Teda sängitati päästerõngastele ja korgivestidele paadi põhja. Siis võttis meeskond kogu jõu kokku, et võimalikult kiirelt laeva juure jõuda. —

Veel veerand tundi otsis esimene paat Tamaarat. Siis loobus ta edaspidistest päästekatsetest, mis olid lootusetud.

Kuid Malcolm haaras ikka veel meeletult viimasest lootuse raasust kinni, käis meeskonnale peale, et need edasi otsiks, nõudis, ähvardas, pakkus kõrget tasu. Seal juures ütles talle mõistus, et ta soov oli meeletu.

Heastidamliiselt andis tüürimees ta tungimisele veel mõned minutid järele. Siis aga käskis ta lühidalt tagasi pöörata.

Viimasel silmapilgul õnnestus jonnakat Malcolmit takistada, et see üle parda ei hüpanud. Sellega oleks ta lühikese viivituse kätte saanud.

Lõpuks rahustus ta. Kükitas pardaseina äärde maha ja vahtis tühjade silmadega tagasi merele, mille koha likka veel heljus kiirteheitja valgusvihk.

Äkki kustus roheline valgus. Laeval oli märgatud, et mõlemad paadid tagasi tulid.

Musta müürina kerkis tormiöö Malcolmit ees. Ta värises ja sulges silmad.

Pardal ootas teda hulk reisijaid, kes tormist hoolimata olid kannatanud, et valmistada talle ovatsiooni. Enamus hindas ta hulljulget tükki sportiliselt seisukohalt ja nende vaimustus oli piiritu.

Paljude naiste südamed tuksusid kuumalt Malcolmile. Kuid ta ei hoolinud sellest ja ei märganud seda.

Ta meelete suuruse oli siiski kaastundlik: ta uimastas teda. Ainult südame kohal tundis ta tumedat, ahnet neelu, mis muutus peaaegu kehaliseks valuks. Muidu oli tal tundmus, nagu oleks ta vatti mässitud.

Proua F. Hilden,

„Endla“ teatri primadonna, esines 28. detsembril m. a. iseseisva kontserdiga Pärnus „Endla“ teatri saalis. Saadud tulu võimaldab pr. F. Hildenile sõita välismaale täiendama oma teadmisi.

Kõik, mis ta nägi ja kuulis, näis ebamäärases kauguses.

Kiirelt astus ta läbi vaatajate. Ta moonutatud näo ja imeliselt tardunud silmade ees taganesid ta austajad imestanult ja aralt. Ainult kapten, kes soovis talle õnne ja julguseks ja päästmiseks, ulatas talle peaaegu mehaaniliselt käe ja tänas lühidalt.

Ta kadus järgmise kajutiukse taha.

Olgu kehitades valgusid inimesed laiali. Vahetati tiksteist mõistvaid pilke. Nagu juhtub tihti reisijatelaeval, oli lagunenuid reisijate seas saladuslikul viisil teade, et siin on tegemist armutragöödiaga.

Mindi lahku pettunult ja rahulolematult. Kummalegi kangelasele ei võidud avaldada vaimustust ja rõõmu. Esimene kanti meele märkuseta mööda, teine läks hoolimatult oma teed.

Kogu huvi pöördus nüüd Holgeri seisukorra peale. Laevaohvitseridele tungiti küsimustega kallale. Laatsareti tünbrus kubes uudishimulisest. Mõned tungisid isegi ette, et kuulutada ukse juures. Lõpuks oli teenistuses olev ohvitser sunnitud asetada laatsareti juure viival käigul madruse vahile, kes hoidis kauguses uudishimulisi, täiskas-

vanuid lapsi karedal, kuid mitte ebaviisakal viisil.

3. Saladuslik sissetungija.

Kuna kõik olid palavikus Holgeri saatusel pärast ja mõned isegi löid kihla „elu“ ja „surma“ peale, ruttas Malcolm oma kajuti.

Nüüd alles andsid end tunda ta pika, külma vannituse tagajärjed. Soojusest hoolimata, mis oli alal hoidunud lae vasisesuses, hoovas ta märgadest riidest jääne külmus temasse. Teda raputasid palavikuhood, suu öudselt kahvatus näos oli sinakalt kokku tõmmatud ja hambad lõgisesid üksteise vastu.

Äkki muutusid ta sammud aeglaseks. Ta seisatas, toetus nagu haaratud äkitselt pööritusest — käigu seinale ja surus pea selle vastu, nagu tahtes anda piinavale mõttele mõjuvust ja selgust. Siis pööris ta otsustavalt ringi, sammus trepist uuesti üles ja läbi heledalt valgustatud käigu — Tamaara kajuti poole . . .

Mõtete segust, mis ajasid üksteist ta palavas ajus taga, oli äkki tõusnud selgelt vastupanemata soov, jõuda Tamaara surma saladuse jälile.

Ta tahtis teada, kas see oli äkiline nõrkus, minestus või pööritus või ettekatsetatud tegu, mis oli ta paisanud sügavikku. Tahtis teada, kas leidus süüdlast ta surmas. Kus ta iialgi oleks, kuhu ta iialgi põgeneks, ta oskas teda leida ja — karistada! . . .

Ta kajuti uks oli lukustamata. Tuli põles veel. Ruttu astus Malcolm sisse. Sel kohal, kus kõik tuletas meele Tamaarat, kus kõik oli täidetud ta olekust, kus ta haistis peenes parfüümis, mis heljus õrnalt õhus, ta ihulikku lähedust, haaras teda meeleheide kahekordse jõuga.

Ta vaarus ja laeva tugevam kõikumine lasi teda peaaegu ettepoole langeda. Kuid ta kogus jõu ja sammus salongi keskel seisva kirjutuslaua juure.

Seal seisis lihtsas raamis kunstiliselt viimisteldud värvipilt Tamaarast. See oli rinna- ja käsi, mis mõjus peaaegu elusana.

Pühalikult, nagu reliikvia, võttis Malcolm selle kätte ja pistis ta särki ja vesti vahele.

Siis otsis ta mingisugust kirja. Laual ei olnud ühtki. Külmast värisevate, sinakate sõrmedega avas ta pealmised laualaekad. Ka seal ei leidnud ta, mida otsis. Ta pilk langes kuivatuspaberile. Seda tahtis ta igaks juhuks kaasa võtta.

Ta tahtis seda parajasti ebakindlal käel laualt võtta, kui kuulis käigus raskeid me-

rimehe samme. See oli kindlasti kapten väikese saatkonnaga, kes tahtis Tamaara kajutit külastada.

Malcolm hüppas üles, vaatas ringi, silmas tagaseinas eesriidest varjatud ust. Ta ruttas selle poole, lükkas eesriide kõrvale ja oli Tamaara magadistoas. Vaevaga lihtsustas ta end seina ja riidekapi vahele ja kuulatas. Peagi kuulis ta salongis valjut juttu ja tundis ära kapteni haale. Mõne silmapilgu pärast astus kapten teise saatel magadistuppa.

„Voodi on puutumata, kedagi ei ole näha. Nii siis, lähme!“ kõlas napilt ja asjalikult kapteni huultelt.

„Rumal jutt,“ vastas teine, keda Malcolm ei tunnud.

Ta ei mõistnud enam kapteni vastust. Mõlemad olid juba toast lahkunud. Siis tuli veel keegi tagasi. Elektrinupp naksus. Malcolmil ümbritses sügav pimedus . . .

Ta ootas veel mõned minutid oma kitsas peiduurkas. Ta kuulatas pingutatult. Kõik oli vaik. Ainult tormi hääled kostsid lämbunult ta kõrvu. Nüüd julges ta viimaks välja tulla, hingas sügavalt ja süütas uuesti tule.

Ta seisukord oli äärmiselt ebameeldiv. Uks ei olnud kindlasti mitte ainult lukustatud, vaid ka pitseeritud. Oli võimatu välja pääseda, ilma et selged jäljed maha oleks jäänud.

Kuid ta pidi välja saama ja nimelt kohe. Iga silmapilk võis tulla kapten, et küsida ta tervise järele ja laevaarst külastab teda vist samuti. Ta kajuti oli lukustatud. Uks avatakse muidugi või murtakse koguni lahti, kui ta enesest märku ei annud ja teda otsitakse siis kogu laeval. Ka aeg oli nüüd soodus, kuna reisijad kindlasti jutlesid salongides erutavast sündmusest ja käigud vist veel tühjad olid. Muidu oleks ta pidanud aommikuni ootama.

Ta vaatas eseme järele ringi, millega avada lukku. Seal märkas ta kirjutuslaua all paberikorvi. Äkki läbistas teda mõtel

Ta tõmbas maitsekalt kergest puust töötatud paberikorvi välja ja vaatas sisse. Selle põhjal nägi ta väikesteks tükkideks kärastatud, täiskirjutatud paberit. Ta ei kahelnud enam, et see oli kiri, mis oli hävitatud viimasel silmapilgul.

Ta viivitas sekundeid. Ta hea kasvatus ütles talle, et ta tahtis teha suurt indiskretsiooni. Siis mõtles ta sellele, et politsei hiljem teeb sedasama. Kui seal oli midagi teadamaamiseks, mis pärast pidid seda siis teised, võõrad teada saama ja mitte tema, kel-

lele oli iga sõna püha. Ja siis — ta tahtis, pidi teadma! . . .

Otsustavalt kallas ta paberikorvi sisu paberipögnale, kogus kirja jäänused hoolikalt kokku, pistis nad ümbrikku ja selle tasku.

Uuesti otsis ta mõnda metalli tükki, millest oleks võinud saada muukraud. Kuid ta ei leidnud midagi. Vahepeal aga kadus aeg.

Ta uuris ust. See oli täpselt töötatud ja ühtlusi tihedalt raamiga. Oli olemas ainult tilluke, vaevalt märgatav praegu.

Malcolm litsus oma noa kõva tera sinna vahele. Värv pudenes kohe maha. Ta katsus lukku tagasi suruda, kuid see ei nihkunud paigast.

Alles kui maaots oli kaks korda murdunud, õnnestus tal haarata lukku kareda murdekohaga. See langes tagasi, tee oli vaba — eeldades, et kedagi ei olnud käigus . . . Igatahes olid ta väljatungi jäljed selgesti nähtavad.

Surudes kõrya ust vastu, kuultaas ta välja käiku. Midagi ei liikunud. Ta avas ukse, piilus läbi prao. Nõrgalt valgustatud käigus ei olnud kedagi näha. Sel silmapilgul tundis ta end kurjategijana.

Ruttu libises ta uksest välja ja sulges selle uuesti. Murtud pitsatilt rippus. nõör. Igatüks, kes mööda tuli, pidi esimese pilguga märkama, et lood siin kõik korras ei olnud.

Ruttu lahkus Malcolm hädaohtlikult kohalt, jõudis nägematult kajutini ja pani end luku taha. Ta vabastas end märgadest riidest, hõõrus end jämeda rätikuga tublisti kuumaks, võttis aspiriini, jõi suure klaasi puhast whiskyt, läks voodi ja kattis end soojalt kinni. Külma värinad vähenesid veidi ja varsti hakkas Malcolm kirja kirjutuspaberialusel, mille asetaski põvedele, kokku seadma.

See ei olnud kerge töö ta veel ikka värisevatele sõrmedele, kokku liita väikseid paberilipakaid.

Äkki koputati uksele. Malcolm ehmatas kangesti ja tundis peaaegu kartlikku ebamugavust. Oli see laevaarst või oli siiski midagi märgatud? . . . Igatahes pidi ta avama, et mitte äratada kahtlust.

Kuigi see talle oli raske, hiippas ta voodist, lükkas kirjutuspaberialuse ühes kirja-jäänustega, mida hoolikalt koos hoidis, kohvri ja heitis voodi tagasi.

Koputati teistkorda. Juba valjemini.

„Sisse!“ hüüdis Malcolm unisel häälel ja tõusis veel kord, et ust avada.

Tema ees seisis kapten.

„Vabandage,“ pööris ta Malcolmni poole, et teie juure ei tulnud arst, kuid teisega,

teate muidugi ise, on lood väga halvad. Meie mõlemad arstid katsuvad juba tund aega teda elustada. Jumal üksi teab, kas see õnnestub. . . Kuid ka teie näete vilets. Te olete ju palavikus! Kas te siiski ei vaja arsti?“

Tõepoolelt raputas palavik Malcolmni jälle tugevamalt. Ta soovis, et oleks parem rahulikult voodi jäänud ja kapteni ära saanud. Täitsa üleauruselt oli ta lasknud halva sisetundel võinule pääseda. Sellest hoolimata ei tunnud ta vähematki himu põhjaliku jutlemise järele laevaarstiga, kes kindlasti oleks kõnelenud ka Holgerist, mis oleks olnud talle mingisugustel, ebaselgetel põhjustel ebameeldiv. Sellepärast vastas ta sunnitud naeratusega:

„Mitte arsti, vaid stewardit.“

Kapten muigas arusaavalt. „Mõistan,“ ütles ta, „te tahate grogi — hästi palju, hästi kuuma ja hästi kanget, eks?“

„Muidugi.“

„See meeldib mulle. Te mõistate seda. Sarnaatel puhkudel on see parem kui kõik arstid kokku. Saate kohe oma grogi. Kuid ettevaatust. Me kõigume juba nüüd ja torm läheb ikka pöörasemaks. Varsti kiigume nagu hällis. Ärge end põletage ja ärge kõrvale valage.“

„Olen shotlane,“ naeratas Malcolm.

„Noh, siis olen mureta. Magage hästi ja olge homme terve!“

Kapten noogutas Malcolmni sõbralikult ja läks. Vaevalt oli ukse kinni tõmmanud, kui Malcolm kuulis kiireid samme ja ärevaid hääli. Ta kargas uuesti voodist ja kuulatas.

„Lõpuks leiame teid ometi, kapten!“ hüüdis keegi. „Kurat on valla! Uppunud lauljanna kajut on lahti murtud, pitsat on käristatud. . .“

„Rahu!“ ütles kapteni häälel. Siis ütles ta veel midagi, mida Malcolm ei mõistnud ja jälle oli kõik vait.

„Pea end tõepoolest kurjategijana ülal,“ mõtles Malcolm, kui lahkus kuulataja kohalt. „Siiski oli parem, et lasin kapteni sisse. Ühelegi inimesele ei tule nüüd mõte, et mina oleksin tegija, kui laman palavikus voodis.“

Ta jõi teise klaasi whiskyt ja ootas stewardit. Kapten ei olnud unustanud lubadust uuest, erutavast vahejuhtumisest. Vaevalt veerandtundi hiljem kiikus kuldkollane, aurav grog suures, rulllual kindlustatud kannus ta voodi ees, tehes kaasa kõiki laevaliigutusi.

(Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Hea nõu.

Pareminiteadja on waene mees.

Palju tal ei ole.

Agaselle eest annab ta teistele head nõu.

„Kuulge,“ ütleb ta praegu kangele suitsetajale, „kui teie igapäew 40 paberossi suitsetate, mis kokku 70 senti maksawad, siis maksab see teil aastas 255 krooni.“

„Tõsi.“

„See teeb kümne aasta jooksul välja vähemalt kolmsadatuhat senti.“

„Tõsi.“

„Selle eest võiksite enesele juba väikese maja ehitada.“

„Tõsi. Teie wist ei suitseta?“

„Ei. Juba kolmkümmend aastat mitte enam.“

„Suurepärane. Tulgel“

„Kuhu?“

„Tahaksin teie maja näha, mis olete kolmekümne aasta jooksul kokkuhoitud suitsetamiserahast ehitanud.“

*

Kusagil restoraanis teenitakse väga pikka-misi. Keegi härra ootab kelnerit juba hulk aega. Wiimaks saab ta midagi tellida.

„Palun portsjon kala, oober. Aga kuna te ära olete, kirjutage mulle wahetewahel mõni postkaart!“

Mõni sõna arvustajatest.

Palgalised ja palgata arvustajad on tihti ise oma mina pealetungivad tõlgitsejad. Kes tahab olla kunstis õiglane, peab ise enne läbi käima kunstniku pika ja raske tee.

Kunagi ei räägitud kunstist niipalju ja kunagi ei tuntud teda vähem kui meie päewil. Tugevate ja ustavate hingede eest hoitakse kõrvale, ja maitseepideemiad levinevad kummalisel viisil alati mitmel maal ühel ajal.

Kunsti seaduslikud piirid on läbi murtud, ja igapäevase elu muda lainetab üle poeetika valdkonna sellise mõõtmatusena, mis tuleb vaesusest, ja sellise liialdusega, mida võib sünnitada ainult rumalus. Siin ja seal seisab mõni lillekene, aga seda ei märgata ja ta närtsib tähelepanuta.

Mõtteid.

Asi on alles siis hästi hoitud, kui inimene seda ise ka enam ei leia.

Laita on kerge, sellepärast teevad selles paljud katseid. Mõistusega kiita on raske, sellepärast teevad seda vähesed.

Ilma mõttega on lugu nagu inimese hea tahtega: kui sellesse pole usku, siis teda ei olegi.

Au on vari, mida õiglus heidab; sellepärast on teda nii raske märgata nende juures, kes pimedas seisavad.

Luiskajad.

Ameeriklane kiitleb oma suurte vabrikutega.

„Kes tahab ümber Fordi vabriku käia, peab neli kuud autoga sõitma,“ arvas ameeriklane.

„See pole veel midagi,“ vastab helveetslane.

„Mina olin Zürichis ühes vabrikus valvuriks. Vabrik oli nii suur, et mu, kui kord vabrikus sain ringi teha, paiukile lasti.“

Mis inimene kõige enam armastab.

Aastaselt — oma amme. Viieaastaselt — ema. Kümneaastaselt — koolivaheaja. Kuueteistkümneaastaselt — vabadust. Kahekümneaastaselt — armsamat. Kolmekümneaastaselt — oma naist. Neljakümneaastaselt — oma lapsi. Viiekümneaastaselt — õllepudeli ees istuda. Kuuekümneaastaselt — mugavust, ja igal ajal — isennast.

Oh häda!

„Teil on siin ka hullumaja?“

„Jah, isegi väga huvitav.“

„Kuidas nii?“

„Selles asutuses on kaksikümmend hullu, kes usuvad, et nad on Juhan Liiv.“

„On's see võimalik?“

„Jah, aga kõige hullem on see, et nad kõik eksivad.“

„See tohiks enesest mõistetav olla.“

„Jah, sest ainult mina olen Juhan Liiv.“

Kõigile Romaani 1929. a. terve ja teise poole aasta tellijaile saatsime jõulupühiks tasuta Romaani jõulualbumi.

„Romaani“ talitus.

TELLIMISE HINNAD:		WÄLISMAALE:			
Aastas (24 nr.nr.)	Kr. 7.50	2 kuus (4 nr.nr.)	Kr. 1.60	1/1 aastast	Kr. 10.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 4.—	1 „ (2 nr.nr.)	„ —.80	1/2 „	„ 5.—
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 2.25	Üksiknumber	„ —.40	1/4 „	„ 2.50

Tellimisi võtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Wastutaw toimetaja P. Grünfeldt.

Wäljaandja Kirjastus-osaühisus „Arenq“.

Trükitud „Edu“ trükitolmas G. Rompaši t. 40, Tallinnas.

EUGEN BRANDT

Muusikatarvete kauplus

Pikk tän. 29.

Tallinnas.

Postkast 91.

Asutatud 1873. aastal.

Kõige suurem ja täielikum noodiladu Eestis.

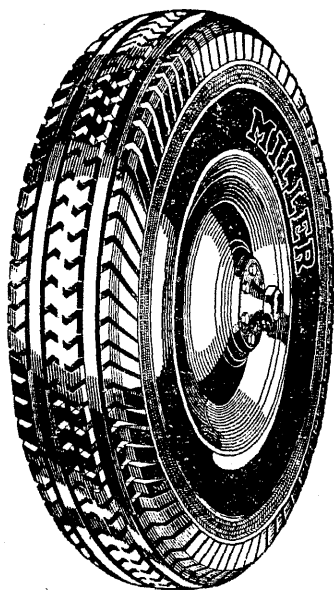
Kõiksugu muusikariistad ja kõik tarbed. Grammofonid, plaadi nõelad
mitm. kuulsat. vabrikutest. Ilmakuulsate klaverifirmade ainuesitaja Eestis.

RUD. IBACH & SOHN, Barmen. RÖHLDH — Weimar.

MILLER autokummide

paremused on:

- 1) ühest tükist tald ja küljed, seepärast ei murdu;
- 2) lai teepinnakujuline tald ja seega aeglane kulumine;
- 3) ühtlane paindumus ja suur elastsus, seega väike sisemine hõõrumissoojus ja rohke kilomeetrite arv.

Uued alandatud hinnad.

Tallinna ladu:

Heinr. Lagus,

Müürivahe, 16, Laenuvõtte majas,
uks B. Telefon (2)12-53.

Riidekauplus

End. J. Jegorovi

A.-S. Ühendatud Manufaktuur Kauplused

Raekojaplats, 18

Alati suures väljavalikus kõiksugu
villaseld, siidi- ja puuvilla riidekaupu. Suur valik igasugu pudukaupu.

Hinnad võimalikult odavad.

Jälle on aeg jõudnud

mil tellimist ajakirja „Romaani“ peale tuleb uuendada. Jälle on möödunud aasta täis tööd ja püüdeid paremuse poole, parema tuleviku poole, mis heledamat väljavaadet võiks pakkuda kogu meie rahvale ja eriti meie auväärt lugejaskonnale.

Kui meie nüüd oma ajakirja **Üheksanda aastakäigu** lävel seisame, siis võime oma lugejatel rõõmsas meeles tänulikult kätt pigistada nende senise suure poolehoidu eest, mis meie ajakirjale võimaluse on annud aasta-aastalt areneda ja täiuslikumaks saada. Selles suunas tahame meie ka edaspidi töötada.

Pikematest romaanidest, mis „Romaanis“ 1930. aastal esimest numbrist ilmuma hakkavad, nimetame siin kahte: 1) **H. Courths-Mahleri** romaani „**Sa oled mu südame suvi**“ ja 2) Balti-Saksa kirjaniku **Oleg Bertingi** roomani „**Vari sügavikust.**“ Mõlemad on aruldaset põnevad ja võidavad meie lugejate südamed vististi tormiga. Kolmanda jutustusena hakkab esimeses numbris veel ilmuma **Gerd Harmsdorfi** „**Merimehe kättemaks**“, mis oma kujutuselt on otse võrratu. Peale selle tulevad järjest uued jutud, mille kirjutajatest muude hulgast nimetame norralast Olai Aslagssoni, Saksa kirjanikku Jakob Vassermanni jne. Tahame pakkuda oma lugejatele ainult puhtaid, põnevaid, kütkestavaid jutte, selle juures silmas pidades ka nende kõrget kirjanduslist tasapinda.

Juttude kõrval tahame oma lugejatele igas numbris pakkuda ka hulga **väärtuslikke pilte,**

eriti päevasündmuste kohaseid ja tähtsamate tegelaste pilte, nagu seda oleme teinud 1929. aastal.

Peamurdmiseks toome igas numbris mõistatusi ja hea tuju tekitamiseks hulga head puhast nalja. Luulearmastajad leiavad igast numbrist lühikesi luuletusi.

Nagu juba kaheksa aastat, nii ilmub ajakiri „Romaan“ ka 1930. aastal kaks korda kuus täpselt igal ajal. Ajakiri „Romaani“ väljaandjaks on nagu ennegi kirjastus-osaühisus „Areng“, mis seisab kindlal rahalisel alusel ja sellepärast tagatiseks on ajakirja korralikule ilmunisele.

Proovinumbrid saadetakse soovijatele hinnata kätte.

Ajakiri „Romaan“ ilmub 1930. aastal uues ühtlases kirjas.

„**Romaani**“ iga number saadetakse kohe pärast ilmumist tellijatele kätte. Samuti on tema üksikud numbrid juba teisel päeval pärast ilmumist igal pool Eestis üksikute numbrite müüjatelt saada nii linnades kui maal.

Ajakirja „Romaani“ tellimise ja üksikute numbrite hind jääb endiseks: aastas: Kr. 7.50, pooles aastas kr. 4.—, veerandaastas kr. 2.25, kahe kuu eest kr. 1.60, kuu eest 80. senti, üksiknumber 40 senti.

Kõik aastakäigud 1922.—1929. on veel saada.

Tellimisi palume aegsasti üles anda, et saatmises uuel aastal vahet ei tuleks.

Kirjastusosaühisus „Areng“.

Tallinnas, Müürivahe ,16. Tel. (2)12-53.

